Audio
part 2

Cy commence la cronique et histoire des merveilleu
ses aventures de appolin roy de thir.

Il estoit ung
roy appelle
anthiocus
Lequel print
le nom en la cite de anthi
oce le quel roy avoit une
femme espousee qui estoit
parfaicte en touttes beaul
tez corporelles de touttes
sciences et de touttes no
blesses De la quelle dame
le roy eubt une fille qui
ressambloit sa mere en
touttes vertus et en tout
te beaulte corporelle. Apres
ung pou de tempz la dame
morut dont le roy fist mo
grant dueil et luy fist fai
re le service tel come il ap
partenoit a une royne. Et

Historia Apollonii regis Tyri

To Accompany the Audiobook at Librivox.org

Front image:
‘King Antiochus attacking his daughter in her chamber, with a full border containing a space left for a shield of arms, at the beginning of the “Historia Apollonii regis Tyri”, Netherlands, S., last quarter of the 15th century, Royal MS 20 C II, f. 210r.’ British Library Catalogue of Illuminated Manuscripts.

Introduction

This document is for educational purposes. One learns a language as much through the ears as through the eyes, if not more. So it is important to find good Latin audio. Understandably, much of the audio is focused on the great works of classical Latin literature. These works are too difficult to serve as intermediate texts. Those who look for an intermediate text with audio will be excited to find zaaf's beautiful recitation of *Historia Apollonii regis Tyri,* which is available at librivox.org. Zaaf recites the version from Hermann Oesterley's edition of the *Gesta Romanorum* (Berlin 1872). The webpage provides a link to Oesterley, but not every page of that PDF is of a similar quality and scrolling through the text is a bit slow. There is a good reproduction of Oesterley's 'Historia Apollonii' available at wikisource.org, but this text, like the original, does not have chapters, which makes it less suitable for an intermediate reader. There are other versions of the *Historia* available online that do have chapters, but these differ too much from Oesterley to accompany the audio, so I took the liberty to divide Oesterley's text into chapters, using the other versions as a guide. I also deleted the critical apparatus of Oesterley.

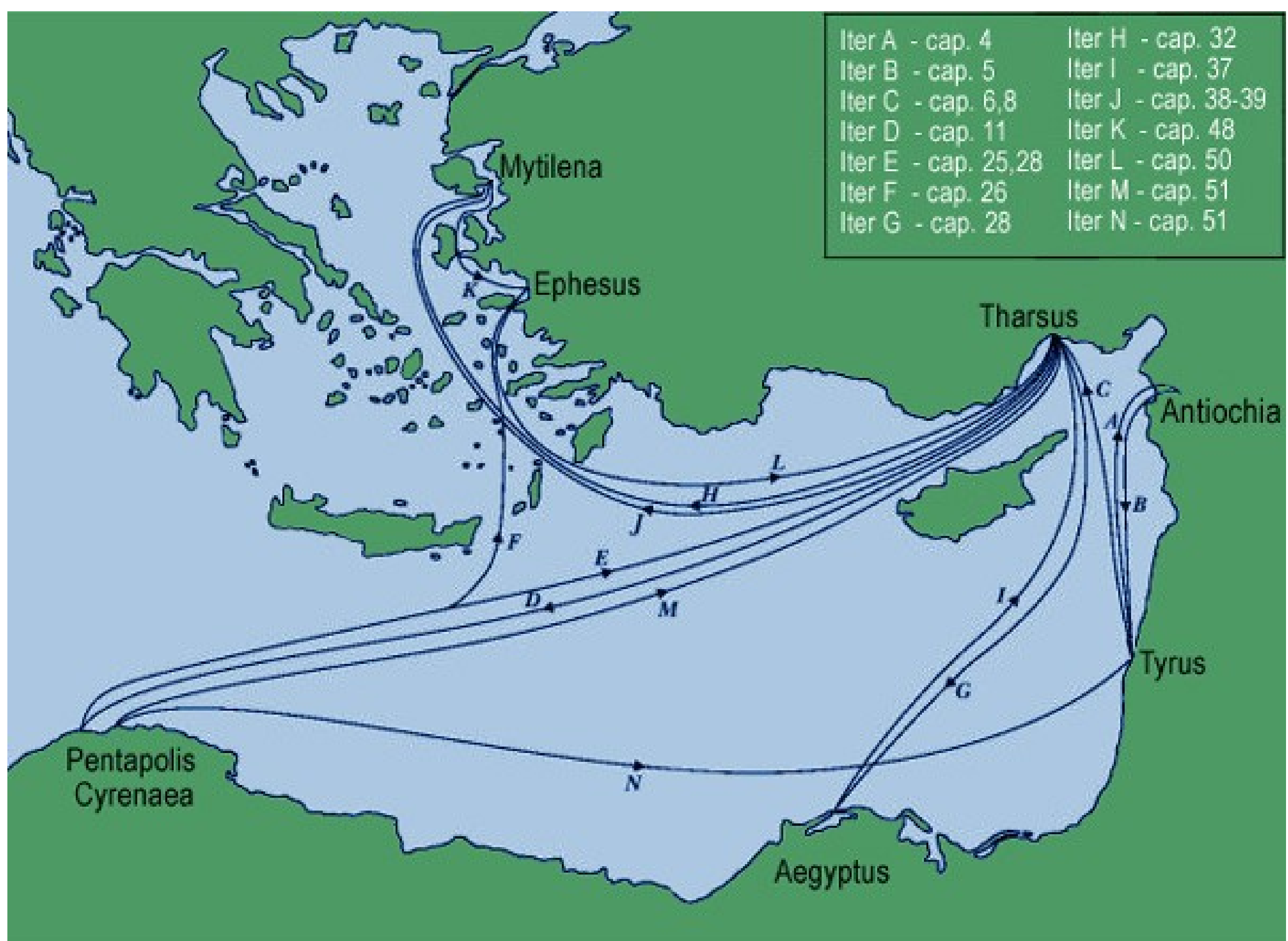
The division in Chapters has several advantages. The text is not only more inviting to read and easier to navigate, but the chapter numbers also facilitate comparison. If a reader has trouble understanding a sentence, he or she can consult the other version. Although the differences are sometimes absolute and a comparison useless (Waiblinger is significantly longer), there are many other instances where they are a matter of variation. In the latter case, the reader might find a key to unlock the meaning of the passage. Also, seeing how more or less the same is expressed in two different ways, will only enrich the reader's understanding of Latin. With this in mind, it only seemed logical to provide a second version as well. The source of the second version is Franz Peter Waiblinger's bilingual edition of *Historia Apollonii regis Tyri. Die Geschichte vom König Apollonius* (München 1978). The Latin part is available on the websites Bibliotheca Augustana and The Latin Library and is reproduced here in part II.

It is important to note that the two versions not only differ significantly in form, but also in age. The *Gesta Romanorum* was compiled at the end of the 13th or the beginning of the 14th century. The text of Waiblinger is based on the two principal Latin recensions RA and RB that are usually dated to the fifth or sixth century.

Robertus Regulus
Batavia, 2020

Part I   Historia Apollonii regis Tyri

(Oesterley)

Drawing:

Bibliotheca Augustana

1 Antiochus in civitate Antiochia regnavit, a quo ipsa civitas Antiochia nomen accepit. Ex conjuge sua filiam speciosissimam genuit. Que cum pervenisset ad etatem legitimam et species pulchritudinis accresceret, multi eam in matrimonium petebant cum magna et inestimabili dotis quantitate. Sed cum pater deliberaret, cui potissime filiam suam daret in matrimonium, hoc nesciens, quia iniqua concupiscentia crudelitatisque flamma in amorem filie sue exarsit, cepitque eam amplius diligere, quam patrem oporteret. Qui cum luctaretur cum furore, pugnat cum pudore, vincitur amore. Quadam die accessit ad cubiculum filie sue et omnes a longe sedere jussit, quasi cum filia sua colloquium secretum habiturus. Stimulante furore libidinis diu repugnante filia nodum virginitatis eripit et pudorem violavit.

2 Cumque puella quid faceret cogitaret, nutrix subito ad eam intravit. Quam ut vidit, flebili vultu ait: Ob quam rem affligitur anima tua? Puella ait: O carissima, modo in cubiculo isto duo nobilia nomina perierunt. Ait nutrix: Domina, quare hoc dicis? At illa: Quia ante matrimonium meum pessimo scelere sum violata. Nutrix cum hec audisset et vidisset, amens quasi facta ait: Et quis diabolus tanta audacia thorum regine ausus est violare? Ait puella: Impietas fecit hoc peccatum. Nutrix ait: Cur non indicas patri? Puella ait: Ubi est pater? Si intelligas, peribit nomen patris in me; mortis mihi remedium placet. Nutrix audivit eam mortis remedium querere, blando eam sermonis eloquio revocavit, ut a proposito suo recederet.

3 Inter hec impius pater, cum simulata mente ostenderet civibus pium patrem, inter domus parietes maritum se esse filie letatur, et ut semper impiis filie thoris frueretur, ad expellendos petitores, qui eam in conjugem petebant, novum genus nequicie cogitavit; questionem vero proponebat, dicens: Si quis questionis mee solucionem invenerit, filiam meam in uxorem habebit, et si defecerit, decollabitur. Plurimi undique reges propter incredibilem et inauditam puelle speciem venerunt, si quis forte prudentia litterarum questionis solucionem invenisset. Quasi nihil dixisset, decollabatur et caput ejus supra portam suspendebatur, ut advenientes imaginem mortis viderent et turbarentur, ne ad tales condiciones accederent. Hoc totum fecerat, ut ipsemet cum filia sua poterat in adulterio permanere.

4 Cum vero tales crudelitates exerceret Antiochus, interposito brevi tempore adolescens quidam Tyrus patrie sue princeps locuples valde, Appollonius nomine, bene litteratus, navigans Antiochiam intravit, ingressusque ad regem ait: Ave, rex! Et ille: Salvi sint nupturi parentes tui! Ait juvenis: Peto filiam tuam in uxorem. Rex, ut audivit, quod audire nolebat, at respiciens juvenem et ait: Nosti nuptiarum condicionem? Ait juvenis: Novi et ad portam vidi. Indignatus rex ait: Audi ergo questionem! Scelere vehor, materna carne vescor, quero fratrem meum matris mee virum, nec invenio. Puer accepta questione paullulum recessit a rege, et cum scientiam quereret, deo favente solucionem questionis invenit, et reursus ad regem ait: Bone rex, proposuisti questionem, audi ergo

solucionem! Nam quod dixisti: Scelere vehor, non es mentitus; te enim ipsum intuere! Materna carne vescor; filiam tuam respice.

5 Rex cum audivit solucionem questionis juvenem solvisse, timens, ne peccatum suum patefieret, irato vultu eum respiciens dixit: Longe es juvenis a questione, nichil verum dixisti, decollari quidem promerueris, sed ecce habebis dierum triginta spacium; recogita tecum, revertere ad terram tuam! Et si solucionem questionis inveneris, filiam meam in matrimonium accipies; sinautem, decollaberis! Juvenis turbatus accepto comitatu navem ascendens tendens in patriam Tyrum.[1]

6 Sed post recessum adolescentis vocavit rex dispensatorem suum, Thaliarchum nomine, cui ait: Taliarche secretorum meorum magister fidelissime, scias, quod Tyrus Appollonius invenit questionis mee solucionem! Ascende ergo confestim navem ad persequendum eum, et cum perveneris Tyrum, quere eum et cum ferro vel veneno interfice eum! Reversus dum fueris, premium magnum accipies. Thaliarchus scutum accipiens pecuniamque pergens ad patriam juvenis venit.

7 Appollonius vero prius venit et ad domum suam introivit, apertoque scrinio omnes libros respexit et nihil aliud invenit, nisi quod regi dixerat, et dixit intra se: Ni fallor, Antiochus rex impio amore diligit filiam suam. Et recogitans secum dixit: Quid agis, Appolloni? Conclusionem ejus solvisti et filiam non accepisti. Ideo delatus es a deo, ut non morieris. Continuoque jussit sibi naves preparare et eas centum millibus modiorum frumenti onerari et multo pondere auri et argenti et veste copiosa, et cum paucis secum fidelissimis hora noctis tercia navim ascendit tradiditque se alto pelago. Alia vero die queritur a civibus suis et non invenitur. Meror ingens nascitur, quod amantissimus princeps patrie nusquam comparuit, planctus magnus erat in civitate, tantus vero amor civium circa eum erat, ut multo tempore tonsores cessarent, publica spectacula tollerentur, balnea clauderentur, non templa nec tabernas quisquis ingreditur, et cum talia agerentur, supervenit Thaliarchus, qui a rege Antiocho ad necandum missus erat, et videns omnia clausa, dixit quidam puero: Indica mihi, si vivere velis, ex qua causa civitas ista in luctu moratur? Ait puer: O carissime, nescis tu illud? Quid interrogas? Civitas hec in luctu moratur, quia Appollonius princeps patrie hujus ab Antiocho rege regressus nusquam comparuit. Thaliarchus cum hoc audisset, gaudio plenus ad navem rediit et Antiochiam intravit, ingressusque ad regem ait: Domine mi rex, letare, quia Appollonius vos timens nusquam comparuit. Rex ait: Fugere quidem potest, sed effugere non potest. Statim hujusmodi edictum posuit: Quicunque Appollonium Tyrum contemptorem regni mei exhibuerit, accipiet quinquaginta talenta auri; qui vero caput ejus, centum accipiet. Hoc facto non tantum inimici sed amici cupiditate seducti ad persequendum Appollonium properabant. Querebatur vero Appollonius per mare, per terras, per silvas, per universas indagines, et non inveniebatur.

1 The original reads: '(...) in patriam Tyrum, sed post recessum (...)'.

8 Tunc rex jussit sibi classes navium preparari ad persequendum juvenem, sed et moram facientibus, qui classes sibi navium preparabant, Appollonius Tharsim devenit et deambulans juxta litus, visus est a quodam servo suo Elinato nomine, qui supervenerat in ipsa hora, et accedens ad eum dixit: Ave, rex Appolloni! Ille salutatus fecit, ut potentes facere consueverant, sprevit hominem. Tunc senex indignatus est valde et iterum salutavit eum et ait: Ave, rex Appolloni! Resaluta et noli despicere paupertatem honestis moribus decoratam! Si enim scis, quod scio, cavendum est tibi! Et ille: Si placet, dicito mihi! Qui ait: Proscriptus es. At ille: Et quis patrie sue proscripsit principem? Elinatus ait: Rex Antiochus. Qua ex causa? Elinatus ait: Quia quod pater est, tu esse voluisti. Appollonius ait: Et pro quanto me proscripsit? Et ille: Quicunque te illi vivum exhibuerit, quinquaginta talenta auri, qui vero caput tuum protulerit, centum accipiet; et ideo moneo te, fuge in presidium. Sed cum hec dixisset, Elinatus recessit. Tunc Appollonius eum rogavit, ut ad se veniret, et centum talenta auri daret ei, et ait: Accipe tantum de paupertate mea, quia meruisti, et amputa caput meum et regi presentes et tunc magnum gaudium habebit! Ecce habes centum talenta auri et tu es innocens, quia te conduxi, ut gaudium offeras regi. Cui senex ait: Domine, absit hoc a me, absit ut hujusmodi rei causa premium accipiam! Apud bonos homines amicicia premio non est comparanda. Et valedicens discessit.
9 Post hec Appollonius cum spaciatur in eodem loco supra litus, vidit hominem contra se venientem dolentem et mesto vultu, Stranguilionem nomine. Accessit ad eum protinus et ait Appollonius: Ave, Stranguilio! Et ipse ait: Ave, domine Appolloni! Et rursum ait: Quare in his locis turbata mente versaris? Ait Appollonius: Quia filiam regis, ut verum dixeram, conjugem et in matrimonium petivi: petivi itaque, si fieri potest, in patria nostra nolo latere. Stranguilio ait: Domine Appolloni, civitas nostra pauperrima est et non potest tuam nobilitatem sustinere; preterea duram famem et sterilitatem patimur annone, nec eciam jam civibus ulla spes est salutis, sed crudelissima mors est ante oculos nostros. Appollonius ait: Agite gratias deo, qui me profugum vestris finibus applicuit! Dabo civitati vestre centum millia modiorum frumenti, si fugam meam tantum celaveritis. Stranguilio ut hec audivit, prostravit se ante pedes ejus et ait: Domine Appolloni, si esurienti civitati subveneris, non solum fugam tuam celabimus, sed, si necessitas fuerit, pro salute tua dimicabimus.
10 Ascendensque Appollonius tribunal in foro presentibus cunctis civibus de ejus civitate dixit: Cives Tharsenses, quos annone penuria turbat et opprimit, ego Tyrus Appollonius relevo; credo enim vos hujus beneficii memores fugam celaturos. Scitote enim, non me malicia Antiochi esse fugatum, sed per viam feliciter huc sum delatus. Dabo itaque vobis centum milia modiorum frumenti eo precio, quo sum in patria mercatus, octo ereis singulos modios. Cives hec audientes, quod singulos modios octo ereis mercarentur, hilares effecti sunt ac gratias agentes statim frumenta parabant. Tunc Appollonius ne deposita regia dignitate mercatoris magis quam donatoris nomen

videretur assumere, preciumque assumens ejusdem civitatis utilitatibus redonavit. Cives autem ut tanta viderent ejus beneficia, bigam in foro statuerunt, in qua stans dextra manu fruges et sinistro pede calcaret, et in base scripserunt: Civitati Tharsie Tyrus Appollonius donum dedit, quod civitatem a seva morte liberavit.

11 Deinde interpositis paucis diebus hortante Stranguilione et Dionysiade ejus conjuge ad Pentapolim Tyrenorum navigare proposuit, ut illic lateret eo, quod beneficia cum opulentia et tranquillitate agerentur. Ideo cum ingenti honore ducitur ad mare, et valedicens omnibus, ascendit ratim, sed tribus diebus et noctibus totidem ventis prosperis navigans, subito pelagus mutatus est, postquam littus Tharsie reliquit. Nam paucis horis ventis concitatis aquilone vento auroque instante classe celum nimia se pluvia erupit, populus Tyri procella corripitur, ratis pariter dissolvitur, zephyri fretum perturbant, grando ac nubes tenebrosa incumbebant, flant venti fortiter intantum, quod mors cunctos occuparet.[2]

12 Tunc unusquisque rapuit sibi tabulas, tamen in illa caligine tempestatis omnes perierunt, Appollonius vero unius tabule beneficio in Pentapolitanorum litore est pulsus. Stans autem in litore, intuens mare tranquillum, sic ait: O pelagi fides, facilius incidam in manus crudelissimi regis, quo pergam, quam patriam petam; quis notus huic ignoto auxilium dabit? Hec dum loqueretur Appollonius, aspexit juvenem venientem contra se, quendam robustum piscatorem, sordido sacco coopertum. Cogente necessitate prostravit se ad pedes ejus, profusis lacrimis ait: Miserere, quicunque es, nudo naufrago, non humilibus parentibus sed notabilibus genito, et ut scias, cui misereris, ego sum Tyrus Appollonius patrie mee princeps; deprecor te auxilium vite mee. Piscator, ut vidit speciem juvenis, misericordia motus erigit illum et duxit infra tecta domus, posuit epulas, quas habere potuit, et, ut plenius sue pietati satisfaceret, exuens se, tribunarium in duas partes dividens, unam dedit juveni, dicens: Tolle, quod habeo, et vade in civitatem! Ibi invenies forsitan, qui tui misereatur; si non invenies, huc ad me revertere; paupertas quecunque sufficiat. Piscemur simul; illud tantum admoneo te, ut, si quando dignitati tue redditus fueris, ne despicias tribunarii paupertatem. Appollonius: Si non memor fuero, iterum naufragium patiar, nec tui similem inveniam!

13 Et hec dicens, demonstrata sibi via carpens igitur portas civitatis ingreditur. Dumque cogitaret, unde peteret auxilium vite, vidit per plateam puerum nudum currentem, oleo caput unctum, sabano precinctum, voce magna clamantem et dicentem: Audite, omnes, audite, peregrini et servi, qui ablui vult, pergat gymnasium! Audito hoc Appollonius, exuens se tribunarium, ingreditur lavacrum, utitur liquore, et dum singulos intuetur, querit sibi parem nec invenit, et subito Altistratus rex totius regionis ingressus est cum turba famulorum. Cum rex ludum spere cum servis suis exerceret,

2 The original reads: ‘(…) cunctos occuparet, tunc unusquisque rapuit (...)’.

admisit se Appollonius regi, et decurrentem sustulit speram, et subtili velocitate percussam ludenti regi remisit. Tunc rex suis famulis ait: Recedite, hic enim juvenis, ut suspicor, mihi comparandus, est Appollonius. Appollonius, ut audivit se laudari, constanter accessit ad regem, et accepto cyramoco docta manu circumlavit eum cum subtilitate; deinde in solio gratissimo fovit eum et exeunte eo ab officio discessit.[3]

14 dixitque rex ad amicos suos post discessum adolescentis: Juro vobis in veritate, melius me nunquam abluisse, quam hodie beneficio adolescentis nescio cujus. Et respiciens unum de famulis ait: Juvenis ille, qui mihi officium fecit, vide, quis sit! Et ille secutus juvenem, vidit eum sordido tribunario indutum, reversusque ad regem dixit: Juvenis ille naufragus est. Rex ait: Unde scis? Et ille tacente illo, habitus indicat causam. Ait rex: Vade celerius et dic ei: Rogat te rex, ut venias ad cenam. Appollonius, ut audivit, acquievit et cum famulo venit ad regem. Famulus prius ingressus ait ad regem: Naufragus adest, sed propter sordidum habitum introire verecundatur. Statimque rex jussit eum vestibus indui dignis et ad cenam ingredi. Ingressus Appollonius triclinium regis contra regem assignato loco discubuit, infertur prandium, deinde cena regalis. Appollonius cunctis epulantibus non epulabatur, sed aurum et argentum in ministerium regis diu flens intuebatur. Tunc unus de discumbentibus ad regem ait: Nisi fallor, juvenis iste fortune regis invidet. Rex ait: Male suspicaris, fortune mee non invidet, sed plura se perdidisse tristatur. Et respiciens Appollonium hilari vultu, ait rex: Juvenis, epulare nobiscum et de deo meliora spera!

15 Et dum hortaretur juvenem, subito introivit filia regis virgo jam adulta, deditque osculum patri suo, deinde cunctis discumbentibus amicis. Que dum oscularetur singulos, reversa est ad patrem et ait: Bone pater, quis est iste juvenis, qui contra te locum honoratum tenet, qui multum dolet? Ait rex: O dulcis filia, juvenis iste naufragus est et gymnasia mihi gratissime fecit, propter quod ad cenam vocavi illum; quis autem sit nescio; sed si vis scire, interroga eum; te decet omnia nosse, et forsitan, dum cognoveris, misereberis ei. Hec audiens puella ad juvenem accessit et ait: Carissime, generositas nobilitatem ostendit. Si tibi molestum non est, indica mihi nomen tuum et casus tuos. Et ille: Si nomen queris, in mare perdidi, si nobilitatem, Tyro reliqui. Ait puella: Apertius dic, ut intelligam!

16 Tunc Appollonius nomen suum et omnes casus exposuit. Finitis sermonibus fundere lacrimas cepit. Quem ut vidit rex flentem, ait filie: Nata dulcis, peccasti; dum nomen et casus adolescentis petivisti, veteres ejus dolores renovasti. Dulcis ergo filia, ex quo jam scis veritatem, justum est, ut liberalitatem tuam quasi regiam ei ostendas. Puella ut audivit voluntatem patris, respiciens juvenem ait: Noster es, Appolloni! Depone merorem et a patre meo locupleteris. Appollonius cum gemitu et verecundia gratias egit. Tunc rex ait filie sue: Defer liram, ut cum cantu exhilares convivium. Puella

3 The original reads: '(…) officio discessit, dixitque rex (…)'.

jussit sibi afferri liram et cepit cum omni dulcedine liram percutere. Omnes eam ceperunt laudare et dicere: Non potest melius nec dulcius audiri. Inter quos solus Appollonius tacuit. Ait ei rex: Appolloni, fedam rem facis. Omnes filiam meam in arte musica laudant; quare tu solus vituperas? Ait ille: Bone rex, si permittas, dico, quod sentio. Filia tua in artem musicam incessit et nondum didicit; igitur jubeas mihi tradi liram et statim scias, quod nescivisti! Rex ait: Appolloni, video te eruditum in omnibus. Jussit sibi tradi liram et egresso foras corona capitis eum decoravit, accipiensque liram intravit triclinium, pulsabat ante regem tanta dulcedine, ut omnes non Appollonium sed Appollinem crederent. Discumbentes cum rege dixerunt, quod nunquam melius audissent nec vidissent.

17 Filia regis hec audiens respiciens juvenem capta est in amorem ejus et ait ad patrem suum: O pater, permittas me dare juveni, quod mihi placet. Ait rex: Permitto. Illa respiciens Appollonium ait: Magister Appolloni, accipe ex indulgentia patris mei auri ducenta talenta, argenti libras quadringentas vestemque copiosam servos xx, x ancillas. Quibus ait: Afferte, quod promisi! Et presentibus amicis exposito triclinio jussu regine allata sunt omnia. Quo facto levaverunt se omnes et licenciati discesserunt. Appollonius ait: Bone rex miserorum misericors et tu regina amatrix studiorum et dilectrix philosophie, valete! Et respiciens famulos, quos sibi regina donaverat, ait: Audio part 2 Attollite, famuli, hec, que mihi data sunt, et eamus et hospicium queramus. Puella timens, ne amatorem perderet, tristis est facta; respiciens ad patrem ait: Bone rex et pater optime, placeat tibi, ut Appollonius hodie ditatus abscedat, et quod illi donavimus a malis ne rapiatur. Tunc rex festinus jussit sibi assignari aulam, ubi honeste quiesceret.

18 Puella vero amore accensa inquietam habuit noctem, mane vero cubiculum patris adiit. Quam ut vidit pater, dixit: Quid est hoc, quod preter consuetudinem ita mane evigilasti? Puella ait: Requiem habere non potero, et ideo, carissime pater peto, ut me tradas juveni ad doctrinandam, quod potero artem musicam et alia addiscere. Rex hec audiens gavisus est, jussit ad se juvenem vocari, cui ait: Appolloni, filia mea multum cupit artem tuam addiscere; ideo rogo te, ut ei ostendas omnia, que nosti, et ego mercedem condignam retribuam. Et ille: Domine, paratus sum voluntati vestre satisfacere. Docuit puellam, sicut ipse didicit; post hec puella pre nimio amore juvenis infirmatur. Rex ut vidit filiam suam incurrisse egritudinem, subito medicos vocavit, illi vero venas et singulas partes corporis tangebant et nullam egritudinem invenerunt.

19 Post paucos dies tres juvenes nobilissimi, qui per longum tempus filiam in matrimonium petierant, regem una voce pariter salutaverunt. Quos intuens rex ait: Qua de causa venistis? At illi: Quia sepius nobis promisistis uni ex nobis dare filiam vestram in matrimonium; propter quod hodie simul venimus; cives tui sumus, divites et ex nobilibus parentibus geniti, et ideo de tribus tibi elige, quem vis habere generum. Rex ait: Non apto tempore me interpellastis. Filia mea studiis vacat et ob

amorem studiorum imbecillis jacet. Sed ne videar vobis nimis diferre, scribite in codicillis vestris nomina vestra et dotis quantitatem, que transmittam filie mee, ut ipsa eligat, quem voluerit. Illi hoc fecerunt, rex accepit scripturam et legit, signavitque, dedit Appollonio, dicens: Tolle, magister, has scripturas et trade discipule tue!

20 Appollonius recepit scripturas et puelle portavit. Puella ut vidit, quem diligebat, ait: Magister, quid est, quod solus introisti in cubiculum? Appollonius ait: Sume codicillos, quos tibi misit pater tuus, et lege! Puella codices aperuit et legit tria nomina petitorum, projectisque codicillis respiciens Appollonium dixit: Magister Appolloni, utrum non doles, quod alteri debeo in matrimonium tradi? Et ille: Non, quia omne, quod est tibi honor, erit et commodum meum. Ait puella: Magister, si me amares, doleres. Hec dicens rescripsit, signavit codicillos, traditque Appollonio, ut eos regi deferret, et scripsit hec: Rex et pater optime, quoniam clementia permisit mihi, ut rescribam, rescribo: Illum naufragum volo in conjugem habere.

21 Rex cum legissit voluntatem puelle, ignorans, quem naufragum diceret, respiciens ad juvenes ait: Quis vestrum naufragium passus est? Unus ex illis nomine Ardonius dixit: Ego passus sum naufragium. Alius ait: Morbus te consumat nec salvus nec sanus sis, cum sciam te coetaneum meum! Portam civitatis nunquam exiisti! Ubi naufragium fecisti? Rex cum non invenisset, quis eorum naufragium fecisset, respexit Appollonium dicens: Tolle codicillos et lege! Potest enim fieri, quod ego non noverim; tu intelligis, qui presens fuisti. Appollonius acceptis codicillis velociter percurrit, et ut sensit se amari, erubuit. Cui rex ait: Appolloni, invenisti naufragum? At ille pre rubore pauca dixit; rex vero cum intellexit, quod filia eum voluit, aliis ait: Dum tempus fuerit, veniam ad vos.

22 Illi vero valedicentes recesserunt. Ipse vero solus introivit ad filiam suam et ait: Quem tibi elegisti conjugem? Illa autem prostravit se cum lacrimis et ait: Pater carissime, naufragum Appollonium peto. Rex cum lacrimas filie sue vidisset, levavit eam a terra et sic alloquitur dicens: Nata dulcis, noli de aliqua re cogitare, quia talem concupisti, quem et ego; ut enim vidi, quia et amando factus sum pater, diem tibi nuptiarum sine mora constituam.

23 Postera ergo die vocantur amici vicinarum urbium ad regem, quibus ait: Carissimi, filia mea vult nubere Appollonio magistro suo; peto itaque, ut vobis omnibus sit leticia, quia filia mea prudenti viro sociatur. Hec igitur dicens constituit diem nuptiarum.

24 Que cito concepit, et dum puerum in utero haberet, accidit, quod cum ambularet cum rege Appollonio viro suo juxta litus maris, vidit navem speciosam. Cognovit eam Appollonius, quod esset de patria sua; conversus ad nauclerum ait: Unde venis? At ille: A Tyro. Appollonius ait: Patriam meam nominasti. Alter respondit: Ergo Tyrus es tu? Et ille: Ut dicis. Nauclerus ait: Nosti aliquem patrie illius principem, nomine Appollonius? Nauclerus dixit: Peto ubicunque illum videris,

dicas ei, ut gaudeat et exultet, quia rex Antiochus fulmine percussus est cum filia sua, opes autem regni Antiochie reservantur Appollonio. Appollonius ut hoc audivit, plenus gaudio ad conjugem suam ait: Peto itaque, ut me abire permittas ad percipiendum regnum. Illa ut audivit, profusis lacrimis ait: O domine, si in longinquo itinere esses constitutus, ad partum meum festinare debueras, et modo recedere velis, cum juxta me sis; sed si hoc velis, pariter navigemus. Et veniens ad patrem ait: O pater, letare et gaude, quia sevissimus rex Antiochus cum filia sua dei judicio in fulmine percussus est, opes autem et diademata nobis sunt reservata. Permitte me navigare cum viro meo!

25 Rex autem exhilaratus naves jubet produci in litus et omnibus bonis impleri; propterea nutricem ejus, nomine Ligozidem, et obstetricem propter partum ejus simul navigare precepit, et data proficiscendi copia deduxit ad litus, osculaturque filiam et generum, navigabant. Sed cum per aliquot dies in mari fuissent, surrexit tempestas magna; puella interim infirmatur, procreans filiam, quod facta est quasi mortua. Quod cum videret familia, exclamabat voce magna et ululatu. Hec audiens Appollonius, cucurrit, vidit conjugem suam quasi mortuam jacentem, ut ei videbatur, scidit a pectore suo vestes, profusis fletibus jactavit se super corpus ejus et ait: Cara conjux Altistratis filia, quid respondebo patri tuo pro te? Et cum hoc dixisset, dixit ei gubernator: Corpus mortuum navis sufferre non valet; jube ergo corpus in pelagum mitti, ut possimus evadere. Appollonius ait ad eum: Quid dicis, pessime? Placet tibi, ut hoc corpus in pelagus inmittam, quod naufragum me et egenum suscepit? Vocavit servos suos et ait: Faciatis loculum et foramina et cum bitumine liniri et sit carta plumbea intus posita et obturetur, perfecto loculo regalibus ornamentis exornent. Puellam in loculo ponunt et copiam auri ad caput ejus, et dedit osculum funeri, fundens super eam lacrimas. Tunc jussit infantem tolli et diligenter nutriri, ut pro filia nepotem regi ostenderet, et jussit loculum mitti in mari cum maximo fletu.

26 Tercia vero die unda maris ejecit loculum ad litus Ephesorum a longe a domo cujusdam medici, Cerimonis nomine, qui cum discipulis suis eadem die in litore ambulavit. Tunc vidit loculum effusis fluctibus jacentem, ait servis suis: Tollite hunc loculum cum omni diligentia et ad villam perferte! Quod cum fecissent, medicus aperuit, vidit puellam regalibus ornamentis decoratam et speciosam valde et quasi mortuam jacentem, obstupuit et ait: O bona puella, quare estis sic derelicta? Vidit subtus caput ejus pecuniam positam et sub pecunia cartam scriptam et ait: Perquiramus, quid continetur in carta! Quam cum aperuisset, invenit titulum scriptum: Quicunque hunc loculum invenit, peto, ut x aureos habeat et x funeri impendat; hoc enim corpus multas lacrimas reliquit parentibus et dolores amaros. Quod si aliud fecerit, quam quod dolor exposcit, ultimum diem incidat, nec sit, qui ejus corpus sepulturae commendat. Perlectis autem cartulis ad servos suos ait: Prestemus corpori, quod dolor exposcit! Juro vobis per spem vite mee, in hoc funere amplius me

erogaturum, quam dolor imperat. Continuo jubet parari rogum, sed cum edificatur atque deponitur, supervenit discipulus medici adolescens et, quantum ad ingenium pertinet, senex. Hic cum corpus speciosum super rogum positum videret, intuens eum magister ait: Bene venisti, hec enim hora expectavit te. Tolle ampullam unguenti et quod supremum est de funere, superfunde sepulture! Venit juvenis ad corpus, extraxit de pectore vestes, fudit unguentum tractum manu, totum corpus ad precordia vivere sensit. Obstupuit juvenis, palpat venas et indicia rimatur narium, labia labiis probat, sensit vitam cum morte luctantem et ait ad servos: Supponite faculas per quatuor angulos lente et temperate! Quo facto sanguis ille, qui coagulatus erat, est liquefactus.

27 Quod ut vidit juvenis, ait magistro: Puella, quam mortuam dicis, vivit, et ut facilius mihi posses credere, experimento satisfaciam. Hiis dictis tulit puellam et in cubiculum suum posuit, super pectus ejus calefaciens oleum, madefecit lanam et posuit super corpus suum, sic, quod sanguis ejus, qui intus erat, coagulatus esset, tempore liquefactus est, cepitque spiritus per medullas descendere. Venis itaque patefactis, aperuit oculos et recipiens spiritum ait: Qualis tu es, non tangas aliter, quam oportet tangere, quia filia regis sum et regis uxor. Juvenis hec audiens, gaudio plenus introivit ad magistrum in cubiculum, et ait: Ecce, magister, puella vivit! Qui ait: Probo peritiam, artem laudo, prudentiam miror. Diligentiam audi discipline, noli artis tue esse ingratus, accipe mercedem, hec enim puella multam pecuniam secum attulit! Et jussit eam salubribus vestibus cibis et fomentis optimis recreari. Post paucos dies, ut cognovit eam ex regio genere ortam esse, adhibitis amicis, filiam sibi adoptavit, et rogabatur ab ea cum lacrymis, ne ab aliquo tangeretur. Inter sacerdotes Dyane templi eam cum feminis misit, ut inviolabiliter servaretur.

28 Inter hec dum Appollonius navigat cum ingenti luctu, gubernante deo applicuit Tharso et descendens a rati petiit domum Stranguilionis et Dyonisiadis. Quos cum salutasset, omnes casus suos exposuit ei dicens: Cum dolore mortua est conjux mea; tamen filia est servata, de qua gaudeo; ideo sicut in vobis confido, amissum regnum, quod mihi servatur, accipere volo, neque ad socerum revertar, cujus in mari perdidi filiam, sed agam potius opera mercatoris. Vobis commendo filiam meam, ut cum filia vestra Philomacia nutriatur nomine, et ut filia mea vocetur Tharsia; preterea uxoris mee nutricem Ligozidem nomine curam tue puelle custodire volo. Hec dicens tradidit Stranguilioni infantem, deditque aurum, argentum et vestes copiosas et juravit, neque barbam neque capillos nec ungulas tonsurum, nisi prius filiam suam dedisset in matrimonium. At illi stupentes, quod tam graviter juraverat, cum magna diligentia educaturos se puellam repromittunt; Appollonius autem navem ascendit et ad longinquas regiones navigabat.

29 Interea puella Tharsia expleta quinquennis studiis liberalibus traditur una cum Philomacia filia eorum coetanea sua; cumque ad xiv annos pervenisset, reversa de auditorio invenit nutricem suam Ligozidem subitaneam invalitudinem incurrisse, et sedens juxta eam causas infirmitatis explorat.

Cui nutrix: Audi, bona filia, verba mea et in corde tuo reserva. Quem putas tu patrem aut matrem vel patriam? Ait puella: Patriam Tharsum, patrem Stranguilionem, matrem Dyonisiadem. Nutrix ingemuit et ait: Audi, filia, originem natalium tuorum, ut scias, quomodo post mortem meam agere debeas! Est tibi pater nomine Appollonius, et mater Lucina Altistratis regis filia. Que cum te pareret, statim preclusa spiritu mortua est. Quam pater tuus Appollonius effecto loculo cum ornamentis regalibus in mare misit, et xx sistercias auri posuit sub caput, et ubicunque esset devoluta, ille in auxilium ejus fuissent. Navis quoque luctantibus ventis cum patre tuo lugente et te in cunabulis posita pervenit ad hanc civitatem. Hiis ergo hospitibus Stranguilioni et Dyonisiade una mecum te commendavit Tyrus Appollonius, votumque fecit, nec barbam nec capillos nec ungues tonsuros, nisi prius te nuptui traderet. Nunc autem moneo, si post mortem meam hospites, quos parentes appellas, injuriam aliquando tibi forte fecerint, ascende in forum et ibi invenies statuam patris tui stantem. Apprehende illam et clama: Filia ejus sum, cujus est hec statua! Cives vero memores beneficiorum patris tui injuriam tuam vindicabunt.

30 Cui Tharsia: Cara nutrix, deum testor, si ista mihi non dixisses, unde essem penitus nescirem. Et cum adinvicem loquerentur, nutrix emisit spiritum. Tharsia vero corpus nutricis sue sepelivit et per totum annum ejus mortem lugebat. Post vero induit priorem dignitatem, petiit scolas ad studia liberalia, et dum de scolis reverteretur, non prius cibum sumpsisset, antequam nutricis monumentum introisset. Ferens ampullam vini ingrediebatur et ibi manens parentes suos vocabat.

31 Et dum hec agerentur, quadam die Dionisiades cum filia sua Philomacia transibat per forum. Videntes omnes cives speciem Tharsie et ornamentum dixerunt: Felix pater, cujus filia Tharsia est! Illa vero et que adheret ei turpis est et dedecus. Dyonisiades ut audivit Tharsiam laudari et filiam suam vituperari, conversa in insaniam furoris sola sedens secum cogitavit: Pater ejus, ex quo hinc profectus est, habet annos xiv; non veniet ad recipiendum filiam, nec litteras pro ea misit; puto quod mortuus est, nutrix ejus mortua est, neminem habeo emulum; occidam eam et ornamentis ejus filiam meam ornabo. Et cum hec cogitasset, venit quidam de villa Theophilus nomine, quem vocans ait: Si cupis premium accipere, Tharsiam interfice! Ait villicus: Quid peccavit innocens virgo? Et illa: Pessima est, et ideo mihi negare non debes; fac quod jubeo, et si non feceris, male tibi eveniet. Et ille: Dic mihi, domina, qualiter hoc potest fieri? Que ait: Consuetudo ejus est, mox ut venerit de scolis, non prius sumere cibum, quam nutricis sue introierit monumentum, ubi te cum pugione paratum inveniat. Apprehende crines ejus a vertice, et eam interfice, et corpus ejus mitte in mare, et libertatem tuam a me cum magno premio accipies. Villicus tulit pugionem; gemens et flens ibat ad monumentum et dixit: Heu non merui libertatem, nisi per sanguinis effusionem innocentis virginis? Puella autem rediens de scolis monumentum cum ampulla vini intravit, sicut solebat facere; villicus impetum fecit et apprehendens crines puelle jactavit eam in terram. Dum autem volebat eam

percutere, ait ad eum Tharsia: O Theophile, quid peccavi contra te vel contra aliquem, ut moriar? Ait villicus: Tu nihil peccasti, sed pater tuus, qui te cum magna pecunia et ornamentis regalibus reliquit. Cui puella: Peto, domine, ut si nulla spes mihi est, permittas me deum testari. Cui villicus: Testare, et deus ipse scit, quod coactus te interficio.

32 Illa vero cum esset posita in oratione, venerunt pirate videntes puellam sub jugo mortis stare, et hominem armatum volentem percutere eam, clamaverunt: Parce, crudelissime barbare! Illa est nostra preda, non tua victoria. At ille, ut talia audivit, fugiens post monumentum latuit in litore, pirate vero rapuerunt virginem, mare petunt. Villicus rediit ad dominam et ait: Quod jussisti, factum est; tu vero, ut consulo, induas te lugibilem vestem et ego tecum, et effundamus lacrimas falsas in conspectu civium, et dicemus eam ex gravi infirmitate defunctam. Stranguilio ut audivit, terror et stupor eum invasit, et dixit: Da ergo et mihi vestem lugibilem, ut lugeam, quia tali scelere sum involutus! Heu quid faciam! Pater puelle istam civitatem a periculo mortis liberavit, propter istam civitatem naufragium pertulit, bona perdidit et penuriam perpessus est, et restitutum est ei malum pro bono! Filiam suam, quam nobis misit nutriendam, crudelis leena devoravit. Heu cecatus sum, lugeam innocentem, vinctus sum ad pessimum venenosumque serpentem. Elevans oculos ad celum ait: Deus, tu scis, quia mundus sum a sanguine Tharsie; et requiras a Dyonisiada! Respexit uxorem suam et ait: Quomodo suffocasti filiam regis, inimica dei hominumque obprobrium! Illa vero induit se et filiam suam lugubres vestes, falsasque lacrimas fuderunt coram civibus, Cives carissimi, ideo ad vos clamamus, quia spes oculorum nostrorum Tharsia, quam vidistis, subito dolore defuncta est et nobis cruciatus et amaros fletus reliquit; quam digne sepeliri fecimus. Tunc pergunt cives ubi figuratum erat ex promeritis patris fabricatum ex ere corpus, ubi cives Tharsie virgini pro beneficiis patris ejus sepulchrum ex ere collatum fecerunt.

33 Igitur qui puellam rapuerant venerunt ad civitatem Machilentam; deponitur ergo illa inter cetera mancipia venalis. Audiens eam leno infaustissimus ac impurus, contendere cepit, ut eam emeret; sed Athanagora princeps ejusdem civitatis videns eam nobilem, pulchram, sapientem, obtulit decem sistercias auri. Leno ait: Ego dabo xx. Athanagora ait: Ego dabo xxx. Leno: Ego xl. Athanagora: Ego l. Leno: lx. Athanagora: lxx. Leno: lxxx. Athenagora: xc. Leno: c sistercias in presenti dabo. Et ait: Si quis amplius x sistercias auri, dabo supra. Athanagora ait: Ego, si cum lenone contendere voluero, ut unam emam, plures venditurus sum; permittam eum emere, et cum prostituerit eam, lupanar intrabo, prius ad illam, et eripiam nodum virginitatis ejus, et erit mihi sicut emerim eam. Quid plura? Perrexit cum lenone in salutatorium, ubi habuit Priapum aureum et gemmis adornatum et ait: Puella, adora istum! Ait illa: Nunquam tale adorem. Et ait: Domine, numquid Lapsatenus es tu? Leno ait: Quare? Et illa: Quia Lapsateni colunt Priapum. Leno ait: Nescis tu misera, quia in domo lenonis avari incurristi? Puella prosternens se ad pedes ejus ait: O domine, miserere virginitati

mee, ne prostituas hoc corpus pro tali turpi titulo! Cui leno: Nescis, quia apud lenonem et tortorem nec preces nec lacrime valent? Tamen vocavit villicum puellarum et ait: Hec puella ornetur vestibus puellaribus preciosis et scribatur ei titulus: Quicunque Tharsiam violaverit, mediam libram dabit; postea ad singulos solidos parebit populo. Villicus fecerat, quod jussum fuerat.

34 Cum lenone antecedente turba tercia die cum symphonia ducitur ad lupanar, sed Athanagora princeps primus ingreditur velato capite. Tharsia videns eum, projecit se ad pedes et ait: Miserere mei, domine, propter deum, et per deum te adjuro, ne velis me violare! Resiste libidini tue, et audi casus infelicitatis mee, et originem unde sim diligenter considera. Cui cum universos casus suos exposuisset, princeps confusus et pietate plenus ait ei: Habeo et ego filiam tibi similem, de qua similes casus metuo. Hec dicens dedit ei xx aureos dicens: Ecce habes amplius pro virginitate, quam impositum est. Dic advenientibus, sicut mihi dixisti, et liberaberis. Puella profusis lacrimis ait: Ego pietati tue gracias ago, et ne alicui narres, que a me audisti! Athanagora ait: Nisi narravero filie mee, cum ad talem etatem pervenerit, similem casum ne patiatur. Et cum lacrimis discessit. Cui exeunti obviavit ei alius et ait: Quomodo tibi convenit cum puella? Ait princeps: Non potest melius. Erat enim tristis. Intravit juvenis, puella more solito ostium claudit. Cui juvenis ait: Quantum dedit tibi princeps? Ait puella: Quadraginta aureos. Et ille: Accipe integram libram auri! Princeps audiens ait: Quanto plus dabis, tanto plus plorabit. Puella nummos accepit, projiciens se ad pedes et casus indicavit. Apoziatus juvenis ait: Surge, domina, homines sumus, casibus omnes subjacemus.

35 Hiis dictis exiit, vidit itaque Athanagoram ridentem, ait illi: Magnus homo es, non habes, cui lacrimas propines, nisi mihi. Et jurabant, ne hec verba cuiquam proderent, et ceperunt adventum aliorum exspectare. Venerunt multi dantes pecuniam, sed flentes exibant. Postea obtulit pecuniam lenoni dicens: Ecce pecuniam virginitatis mee! Ait leno: Vide cotidie, ut tantas pecunias mihi offeras! Altera die adhuc eam virginem audiens iratus vocans villicum puellarum dixit: Duc eam ad te et frange nodum virginitatis ejus! Cui villicus ait: Dic mihi, si virgo es? At illa: Quamdiu vult deus, virgo sum. At ille: Unde tantam tulisti pecuniam? Puella ait: Lacrimis profusis exponens casus meos rogavi homines, ut misericordiam virginitatis mee haberent. Et prosternens se ad pedes ejus ait: Miserere mihi, domine, subveni captive regis filie, ne violes me! Ait ille: Leno est avarus; nescio, si possis virgo permanere.

36 At illa: Studiis liberalibus erudita sum et in genere musicali possum modulari. Duc me in forum, ubi poteris facundiam meam audire, propone questiones populo, et proposita solvam. In hac arte applicabo pecunias cotidie. At ille: Mihi bene placet. Omnis populus cucurrit ad virginem videndam. At illa aggreditur facundiam studiorum, questiones sibi proponi jussit, omnes clare solvit, et sic per talem modum multam pecuniam a populo recepit. Athanagora vero illam integra virginitate custodivit ut unicam filiam, ita, ut eam donis multis villico commendaret.

Audio part 3

37 Cum hec agerentur, venit Appollonius, xiv anno jam transacto, ad domum Stranguilionis et Dyonisiadis ad civitatem Tharsim. Quem cum vidisset Stranguilio, perrexit rapide cursu dixitque uxori sue Dyonisiade: Dixisti Appollonium naufragum esse mortuum; ecce venit ad repetendam filiam! Ecce, quid dicturi sumus pro filia? Et illa: Miser vir et ego conjux accipiamus vestes lugubres, perfundamus lacrimas et credet nobis, quod filia ejus naturali morte defuncta est. Cum hec ita agerentur, intravit Appollonius; ut vero vidit eos lugubri veste indutos, ait: Quare in adventu meo funditis lacrimas? Credo, quod iste lacrime non sunt vestre, sed mee. Ait mulier nequam: Utinam ad aures tuas alius et non ego aut conjux meus diceret, quod jam dicam! Tharsia tua filia subito defuncta est. Appollonius hec audiens, totum corpus ejus contremuit, diuque defixus stetit. Tandem resumpto spiritu intuens mulierem ait: O mulier, si filia mea defuncta est, ut dicis, numquid et pecunia ac vestes simulque perierunt?

38 At illa: Alique sunt, alique perierunt. Et dixerunt: Crede nobis, quia credidimus, quod filiam venientem invenires, et ut scias, nos non esse mentitos, habemus testimonium; cives enim nostri memores beneficiorum tuorum in proximo litore ex ere collato filie tue monumentum fecerunt, quod potes videre. Appollonius credens, eam esse defunctam, ad famulos ait: Tollite hec, famuli, et ferte ad navem! Ego vadam ad filie mee monumentum. Legit titulum sicut superius est scriptum. Stetit quasi extra se, maledicens oculos proprios et ait: O crudeles oculi filie mee Cernue, non potuistis lacrimas fundere! Hiis dictis ad navem perrexit et ait famulis suis: Projicite me, queso, in profunditatem maris! Cupio enim in undis exhalare spiritum.

39 Et dum prosperis navigat Tyrum, reversus subito, mutatum est pelagus et per diversa maris discrimina naves jactabantur; omnibus autem deum rogantibus ad Machilenam civitatem, in qua erat filia sua Tharsia, venerunt; gubernator autem cum omnibus magnum plausum dedit. Ait Appollonius: Quis sonus hilaritatis aures meas percussit? Ait gubernator: Gaude, domine, quia hodie natalicia celebrantur! Appollonius ingemuit et ait: Et omnes diem festum celebrent preter me; sufficiat famulis meis pena mea ac dolor, dono eis x aureos, et emant, que voluerint, et diem festum celebrant, et quicunque vocaverit me vel gaudium mihi fecerit, crura illorum frangi jubeo. Dispensator itaque necessaria tulit et rediit ad navem. Cum igitur omnibus navibus navis Appollonii honoracior esset, cum magno convivio ceteris melius celebrant naute Appollonii. Athenagora, qui Tharsiam diligebat, juxta navem in litore ambulabat, vidit navem Appollonii et ait: Ecce, amici, navis ista mihi placet, quam video decenter esse paratam. Naute ut audiunt suam navem laudari, dixerunt ei: O domine, rogamus, in navem nostram ascendatis! Et ille: Mihi placet. Ascendit et libenti animo discubuit, posuitque decem aureos in mensa et ait: Ecce non frustra me invitaveritis! Et dixerunt: Domine, regratiamur vobis. Cum autem princeps vidisset omnes discumbentes, ait: Quis est dominus navis? Ait gubernator: Dominus navis in luctu moratur; jacet inferius et mori optat

in mari, conjugem perdidit et filiam in terra aliena. Athanagora ait uni servo Ardalio nomine: Dabo tibi duos aureos; tantum descende et dic ei: Rogat te princeps civitatis hujus, procede de tenebris ad lucem! Ait juvenis: Non possum aureis tuis crura reparare. Quere alium, quia jussit, quicunque eum appellaverit, crura ejus frangantur. Athanagora ait: Hanc legem vobis constituit, non mihi; ego autem descendam ad eum. Dicito mihi, quomodo vocatur. At illi: Appollonius.

40 Audito hoc nomine, ait intra se: Et Tharsia appellavit patrem suum Appollonium! Descendit ad eum; quem ut vidit barba prolixa, caput squalidum, submissa voce dixit: Ave, Appolloni! Appollonius ut audivit, putans se ab aliquo servorum appellari, turbulento vultu respiciens vidit ignotum hominem, honestum et decorum, siluit. Ait ei princeps: Scio, te mirari, quod ego ignotus te appellavi. Disce, quia princeps sum hujus civitatis, Athanagora nomine; descendi ad litus naves contuendas; inter cetera vidi navem tuam decenter ornatam et amavi aspectum suum; invitatus eram a nautis tuis, ideo ascendi et libenti animo discubui; inquisivi dominum navis, quem dixerunt in luctu grandi esse; propter quod ad te descendi, ut te de tenebris producerem ad lucem; spero, quia dabit tibi deus post luctum gaudium. Appollonius levavit caput et dixit: Quis es, domine, vade in pace; ego autem non sum dignus epulari, et ideo amplius vivere nolo. Athanagora confusus ascendit in superiori navis et dixit: Non valeo persuadere domino vestro, ut ad lucem exeat; quid faciam, ut revocem a proposito mortis? Vocavit unum de pueris suis et ait: Vade ad lenonem et roga eum, ut mittat ad me Tharsiam; habet enim sapienciam et sermonem suavem; poterit eum forsitan exhortari, ne talis taliter moriatur. Venit igitur puella ad navem, ad quam ait Athanagora: Veni ad me, Tharsia! Ubi nunc est ars studiorum tuorum, ut consoleris dominum navis in tenebris sedentem, et ut provoces eum exire ad lucem, quia nimis dolet pro conjuge et filia sua. Accede ergo ad eum, ut ad lucem veniat, quia forte deus per te luctum suum in gaudium convertet. Si enim hoc poteris facere, dabo xxx sestercias auri et totidem argenti et triginta dies redimam te a lenone. Puella hec audiens, constanter ad eum descendit et humili voce salutavit eum dicens: Salve, quicunque es, et letare scias; quia innocens virgo, que virginitatem suam inter naufragia sua et castitatem inviolatam conservavit te salutat! Tunc in carminibus cepit modulata voce cantare et in tanta dulcedine, quod admirabatur Appollonius; et dixit cantando ea, que hic sequuntur:

41 Per scortes gradior, sed scortum conscia non sum,
Sic spinis rosa nescit violari et ullis,
Corruit et raptor gladium ferientis ab ictu.
Tradita lenoni, non sum violata pudore.
Vulnera cessassent animi, lacrimeque deessent.
Nulla ergo melior, si noscem certa parentes.

Unica regalis generis sum stirpe creata.
Ipsa jubente deo letari credo aliquando.
Fuge modo lacrimas, curam dissolve modestam!
Redde polo faciem mentemque ad sidera tolle!
Jam deus est hominum plasmator rector et auctor;
Non sinet has lacrimas casso finire labore.

Ad hec Appollonius levavit oculos, et ut puellam vidit, ingemuit et ait: Heu mihi misero, quamdiu luctabor! Gratias ago prudentie tue et nobilitati! Hanc vicem rependo, ut memor tui sim; quando letari licet, regni mei viribus levabor; forsitan, ut dicis, regio genere orta es, natalibus parentum tuorum representaberis; nunc accipe centum aureos et recede! Noli me appellare; recenti enim luctu renovata calamitate tabesco. Puella acceptis aureis abire cepit et ait ad eam Athanagora: Quo vadis, Tharsia? Sine effectu laborasti; non potuisti facere misericordiam ac subvenire homini interficienti se? Et ait Tharsia: Omnia, quecunque potui, feci, et dans mihi centum aureos abire rogavit. Athanagora ait: Dabo tibi ducentos et descende et redde ei, quos dedit, et dic: Salutem tuam quero et non pecuniam. Descendens Tharsia ait, et sedit juxta eum: Si in isto squalore estimasti manere, permitte me tecum sermocinari: Si ergo parabolarum mearum solveris questionem, vadam; sin alias, refundam tibi pecuniam et recedam. Tunc Appollonius, ne reciperet pecuniam, sed eciam puelle prudentis ne negaret sermones, ait: Licet in malis meis nulla cura mihi suppetat, nisi flendi et lugendi, tamen, ne ornamento prudentie tue caream, dic, que mihi interrogatura es, et abscede; peto enim ut fletibus meis spacium tribuas.

42 Ait Tharsia: Audito me!

Est domus in terris, que nobis clausa resultat;
Ipsa domus resonat, tacitus sed non sonat hospes,
Ambo cum currunt, hospes simul et domus una.

Et ait: Si rex es, ut dicis, convenit te mihi esse prudentiorem; solve questionem! Ait Appollonius: Nec scias, me esse mentitum! Domus, que in terra resonat, unda est; hospes tacitus piscis est, qui cum domo sua currit. At illa:

Longa feror velox formose filia silve,
Innumera pariter comitum stipante caterva,

Curro vias multas, vestigia nulla relinquo.

Appollonius ait: Si licitum esset, ostendam tibi multa, que nescis, cum respondebo questionibus tuis; miror te tam tenera etate mirifica prudentia esse imbutam, namque arbor stipata catervis vias multas currens et vestigia nulla relinquens navis est. Et addit puella:

Per rotas et edes innoxius ille pertransit,
Est calor in medio magnus, quem nemo removit;
Non est nuda domus, nudus sed convenit hospes;
Si luctum poneres, innocens intrares in ignes.

Appollonius ait: Intrarem balneum, ubi hincinde flamme per tabulas surgunt; nuda domus, in qua nihil est, nudus hospes convenit et nudus sudabit. Cumque hec et similia dicerent, puella misit se super Appollonium et distractis manibus eum amplexebatur dicens ei: Exaudi vocem deprecantis, respice virginem, quia virum talem prudentem mori nefarium est. Si conjugem, quam desideras, deus ex sua gratia tibi restituat, si filiam salvam, quam defunctam dicis, invenire poteris, pre gaudio oportet te vivere. Appollonius, cum verba hec audisset, in iracundiam versus est, surrexit et puellam cum pede percussit.

44[4] Impulsa vero cecidit virgo et genis ejus ruptis cepit sanguis effluere. Conturbata virgo cepit flere et dixit: O deus conditor celorum, vide afflictionem meam! Nata sum inter fluctus et procellas maris, mater mea doloribus constricta defuncta est, et sepultura est ei negata in terris, ornata a patre meo et in loculo posita cum xx sisterciis auri mari tradita est; ego infelix Stranguilioni et Dionisiade impiisimis hominibus a patre meo sum tradita cum ornamentis et vestibus regalibus, et jussa sum a servis eorum occidi; tandem petivi, ut deum invocarem, antequam me occideret; mihi concessit; piratis supervenientibus rapta sum, et qui me occidere volebat, fugam petiit et in hunc locum deducta, et deus, quando ei placet, me reddat patri meo Appollonio. Appollonius audiens omnia hec signa certissima, exclamavit voce magna et ait: O domine misericors, qui conspicis celum et abyssum, et omnia secreta patefacis, benedictum sit nomen tuum!

45 Cum hec dixisset, cecidit super amplexus Tharsie filie sue et osculatus est eam cum leticia et pre gaudio flevit amare et ait: O dulcissima nata mea et unica, dimidium anime mee, non moriar propter te; inveni, propter quam volui mori! Alta voce clamabat dicens: Currite, famuli, currite, amici, currite, omnes, et miserie mee finem imponite! Inveni quam perdideram, scilicet unicam

4 There doesn't seem to be a chapter in Oesterley that corresponds to Waiblinger chapter 43, hence the jump to 44. Remarkably enough, the text at The Latin Library, which uses the same source as Bibliotheca Augustana, also jumps from 42 to 44.

filiam meam. Audito clamore, famuli currerunt, currit inter illos Athanagora princeps, et descendentibus illis in navem, invenerunt illum flentem pre gaudio super collum filie sue et dicentem: Ecce filia mea, quam lugeo, dimidium anime mee! Jam volo vivere. Omnes pre gaudio cum eo flebant. Tunc erigens se Appollonius, projectis vestibus lugubribus, indutus est vestibus mundissimis et omnes dixerunt: O domine, quam similis est filia tua vobis! Si non esset aliud experimentum, sufficeret ejus similitudo ad probandum, eam esse filiam tuam! Tunc filia bis, ter, quater osculata est patrem et ait: O pater, benedictus deus, qui mihi gratiam dedit, quod te videre potero, tecum vivere, tecum mori! Et narravit ei, quomodo a lenone comparata et in lupanari esset posita, et quomodo deus virginitatem suam custodivit. Audiens hec Athanagora, timens scilicet, ne filiam alteri in uxorem daret, misit se ad pedes Appollonii dicens: Adjuro te per deum vivum, qui te patrem filie restituit, ne alteri filiam des in conjugem, nisi mihi; sum enim princeps hujus civitatis, meo auxilio virgo permansit et me duce te patrem agnovit. Cui Appollonius ait: Non possum tibi esse contrarius, quia multa pro filia mea fecisti, et ideo opto, ut sit uxor tua; et tunc restat, ut vindicem me a lenone. Athanagora civitatem intravit convocatisque civibus dixit: Ne pereat civitas propter unum impium! Sciatis Appollonium regem, patrem Tharsie, huc venisse! Ecce classes navium properant cum grandi exercitu destruendam civitatem propter lenonem, qui filiam suam Tharsiam in lupanari constituit.

46 Hiis dictis concursus factus est et tanta commotio populi, ut nec viri nec femine manerent, quin currerent omnes ad Appollonium regem, videndo eum et misericordiam ab eo petendo. Ait Athanagora: Consulo ad hoc, ne destruatur civitas, deducatur ad eum leno. Captus est statim et ligatis manibus leno a tergo deducitur ad regem. Appollonius regia veste indutus, tonso capite, diadema imposuit capiti suo, tribunal ascendit cum filia et civibus dixit: Videtis Tharsiam virginem a patre suo hodie cognitam, quam cupidissimus leno, quod erat in eo, ejus corruptionem confusionem perpetuam procurabat, nec amicicia sua, nec precio, nec prece desistere volebat. Facite ergo filie mee vindicacionem! Omnes una voce dixerunt: Domine, leno vivus comburatur, et divitie ejus puelle dentur! Protinus adducitur leno et coram omnibus in igne ponitur et totaliter comburitur. Tharsia ait villico: Dono tibi libertatem, quia beneficio tuo et civium virgo permansi. Et donavit ei ducentos aureos et libertatem, libertatem vero cunctis puellis coram se presentatis perdonavit et dixit: Quid de corpore vestro attenus fuistis, ex hoc libere estote!

47 Appollonius ad populum loquens: Gratias vobis de beneficiis vestris reddo, mihi et filie mee factis; nunc ego tribuo vobis auri pondera quinquaginta. Illi ei capita sua inclinabant, gracias referentes; cives omnes statuam Appollonii in medio civitatis statuerunt et in basi scripserunt: Tyro

Appollonio restauratori domuum nostrarum et Tharsie sanctissime filie ejus virgini. Post paucos dies Appollonius tradidit filiam suam in conjugem Athanagore cum ingenti leticia totius civitatis.[5]

48 Et cum genero et filia navigans cum omnibus suis volens per Tharsum proficiscendo ad patriam suam ire, in sompnis admonitus est per angelum, ut Ephesum iret et intraret in templum Ephesorum cum filia et genero suo, ibique omnes casus suos alta voce exponeret, quos passus esset a juventute sua; postea venerit Tharsum et vindicaret filiam suam. Appollonius expergefactus omnia indicavit generi et filie sue; illi autem dixerunt: Fac, domine, quod tibi videtur bonum! Tunc jussit gubernatori navigare Ephesum. Qui cum descendisset ratim, cum suis templum petiit, ubi conjux sua inter sacerdotes sancte vixit; rogavit, ut templum aperiretur, quod factum est; hec audiens uxor ejus, quod quidam rex venerat cum filia et generi, gemmis regalibus ornavit caput suum et induit se veste purpurea et cum honesto comitatu templum intravit; erat enim nimis pulchra et ob nimium castitatis amorem asserebant omnes, nullam tam gratam esse virginem. Quam videns Appollonius in nullo noticiam ejus habebat, misit se ad pedes ejus cum filia sua et genere; tantus enim splendor ejus pulchritudinis imminebat, ut ipsa Dianam esse videntibus putaretur; statuit in templo preciosa munera et post hec cepit Appollonius dicere, sicut angelus ei dixerat: Ego ab adolescentulo rex natus Tyrus Appollonius nominatus, cum ad omnem scientiam pervenissem regis iniqui Antiochi questionem exsolvi, ut ejus filiam acciperem; ille vero eam defloraverat ac in impietate sua continue tenuit, et me occidere conabatur; fugam petii et in mari omnia perdidi, et post a rege Altistrate gratissime susceptus intantum ejus benevolentiam sum expertus, ut michi filiam suam in uxorem daret. Deinde mortuo Antiocho ad regnum percipiendum uxorem meam mecum duxi. Hanc filiam peperit uxor mea in mari, de cujus partu defuncta est, quam ego cum viginti sisterciis aureis in loculo clausam in mare misi, ut inventa digne sepeliretur; et hanc filiam meam nequissimis hominibus ad nutriendum commendavi, et superiores partes Egipti pecii. Quarto autem decimo anno adveniens, ut filiam meam expeterem, dixerunt, eam esse defunctam, et dum credidi, in luctu vixi et in lugubribus vestibus, et mori cupiens, mihi filia mea reddita est.

49 Cum hec et hiis similia narraret, Altistratis regis filia uxor ipsius levavit se et rapuit eum in amplexus, volensque eum osculari, Appollonius autem repulit eam a se cum indignacione, ignorans quod uxor sua esset. At illa: O domine mi, dicebat cum lacrimis, dimidium anime mee, cur sic agis? Ego sum conjux tua Altistratis regis filia, et tu es Tyrus Appollonius maritus et dominus meus, tu es magister meus, qui me docuisti, tu es naufragus meus, quem amavi, non causa libidinis sed sapientie. Appollonius hec audiens noticiam ejus statim habens, cecidit super collum ejus et pre gaudio lacrimas emisit dicens: Benedictus altissimus, qui mihi filiam cum uxore reddidit! At illa: Ubi est filia mea? Et ipse ostendens Tharsiam dixit: Hec est filia tua Tharsia. Illa vero osculata est

5 The original reads ‘(…) totius civitatis et cum genero (…)’.

eam, et sic cum leticia magna in tota civitate illa et in circuitu, quod rex Appollonius uxorem suam in templo invenit, famatum est. Appollonius ascendit navem cum uxore et filia et genere revertentes ad patriam suam.

50 Veniens igitur Appollonius Antiochiam, regnum sibi reservatum recepit, et pergens Tyrum constituit in locum Athanagoram generum suum. Deinde cum ipso genere, uxore et filia et cum exercitu regio veniens Tharsum, jussit apprehendere Dyonesiadem et Stranguilionem et duci ante se, et coram omnibus ait: Cives Tharsenses, numquid vestrum alicui exstiti ingratus? Omnes dixerunt: Non, domine! Parati sumus pro vobis mori. Hec statua est facta, quia nos a morte servastis. Appollonius ait: Commendavi filiam meam Stranguilioni et Dyonisiadi uxori sue et eam mihi reddere noluerunt. Infelix mulier ait: Bone domine, numquid tu ipse titulum monumenti ejus legisti? Appollonius jussit filiam suam venire in presentia omnium, et Tharsia maledixit mulieri et dixit: Ave, salutat te Tharsia ab inferis revocata! Infelix mulier videns eam toto corde contremuit, cives mirabantur et gaudebant, et jussit Tharsia venire villicum, cui ait: Theophile, tu agnosti, clara voce responde, quis me interficiendum te obligavit? Villicus ait: Dyonisiades domina mea. Tunc cives rapuerunt Stranguilionem et Dyonisiadem, et extra civitatem trahentes lapidaverunt, volentes et Theophilum occidere; sed Tharsia eum a morte liberavit dicens: Nisi mihi spatium ad orandum dedisset, modo eum non defenderem.

51 Appollonius dedit munera civitati ad restaurandum civitatem et moratus est ibi tribus mensibus, navigans inde Pentapolin civitatem. Curiam ingreditur ad Altistratem regem gaudens. Rex vero senex factus est, vidit filiam et neptim cum marito suo rege. Per integrum annum letanter insimul permanserunt. Post hec moritur perfecta etate, manibus eorum dimittens dimidietatem regni sui Appollonio et medietatem filie sue. Omnibus hiis peractis dum ambularet Appollonius juxta mare, vidit piscatorem, qui eum post naufragium accepit, jussitque eum apprehendere et ad palacium duci. Videns piscator a militibus se apprehendi, putavit occidi. Ingressus Appollonius jussit eum adduci ad se dicens: Hic paranymphus meus, qui mihi post naufragium opem dedit, et ad civitatem venire ostendit! Et dixit ei: Ego sum Appollonius Tyrus. Et jussit sibi dari cc sistercias, servos et ancillas, et fecit eum comitem suum, quamdiu vixit. Elamitus vero, qui ei de Antiocho nunciavit, procidens se ad pedes Appollonii et ait: Memor esto, domine, Elamiti servi tui! Appollonius apprehensa manu ejus erexit eum fecitque eum divitem et ordinavit in comitem. Hiis expletis genuit Appollonius filium de conjuge sua, quem in locum avi sui Altistratis constituit regem. Vixit vero Appollonius cum conjuge sua lxxxiv annos et tenuit regnum Antiochie et Tyri et Tyrensium quiete ac feliciter. Casus suos descripsit ipse, duo volumina perfecit, unum in templo Ephesorum, alterum in sua bibliotheca collocavit. Defunctus est et perrexit ad vitam eternam, ad quam etc.

Part II Historia Apollonii regis Tyri

(Waiblinger)

Image: ‘The princess of Cyrene giving Apollonius a letter to her father telling him she has chosen the shipwrecked sailor as her husband, Royal MS 20 C II, f. 217v’ British Library Catalogue of Illuminated Manuscripts.

1 In civitate Antiochia rex fuit quidam nomine Antiochus, a quo ipsa civitas nomen accepit Antiochia. Is habuit unam filiam, virginem speciosissimam, in qua nihil rerum natura exerraverat, nisi quod mortalem statuerat.

Quae dum ad nubilem pervenisset aetatem et species et formositas cresceret, multi eam in matrimonium petebant et cum magna dotis pollicitatione currebant. Et cum pater deliberaret, cui potissimum filiam suam in matrimonium daret, cogente iniqua cupididate flamma concupiscentiae incidit in amorem filiae suae et coepit eam aliter diligere quam patrem oportebat. Qui cum luctatur cum furore, pugnat cum dolore, vincitur amore; excidit illi pietas, oblitus est se esse patrem et induit coniugem.

Sed cum sui pectoris vulnus ferre non posset, quadam die prima luce vigilans inrumpit cubiculum filiae suae, famulos longe excedere iussit, quasi cum filia secretum conloquium habiturus, et stimulante furore libidinis diu repugnanti filiae suae nodum virginitatis eripuit, perfectoque scelere evasit cubiculum. Puella vero stans dum miratur scelesti patris impietatem, fluentem sanguinem coepit celare: sed guttae sanguinis in pavimento ceciderunt.

2 Subito nutrix eius introivit cubiculum. Ut vidit puellam flebili vultu, asperso pavimento sanguine, roseo rubore perfusam, ait: 'Quid sibi vult iste turbatus animus?' Puella ait: 'Cara nutrix, modo in hoc cubiculo duo nobilia perierunt nomina.' Nutrix ignorans ait: 'Domina, quare hoc dicis?' Puella ait: 'Ante legitimam mearum nuptiarum diem saevo scelere violatam vides'. Nutrix ut haec audivit atque vidit, exhorruit atque ait: 'Quis tanta fretus audacia virginis reginae maculavit thorum?' Puella ait: 'Impietas fecit scelus.' Nutrix ait: 'Cur ergo non indicas patri?' Puella ait: 'Et ubi est pater?' Et ait: 'Cara nutrix, si intellegis quod factum est: periit in me nomen patris. Itaque ne hoc scelus genitoris mei patefaciam, mortis remedium mihi placet. Horreo, ne haec macula gentibus innotescat.'

Nutrix ut vidit puellam mortis remedium quaerere, vix eam blando sermonis conloquio revocat, ut a propositae mortis immanitate excederet, et invitam patris sui voluntati satisfacere cohortatur.

3 Qui cum simulata mente ostendebat se civibus suis pium genitorem, intra domesticos vero parietes maritum se filiae gloriabatur. Et ut semper impio toro frueretur, ad expellendos nuptiarum petitores quaestiones proponebat dicens: 'Quicumque vestrum quaestionis meae propositae solutionem invenerit, accipiet filiam meam in matrimonium, qui autem non invenerit, decollabitur.' Et si quis forte prudentia litterarum quaestionis solutionem invenisset, quasi nihil dixisset, decollabatur et caput eius super portae fastigium suspendebatur. Atqui plurimi undique reges, undique patriae principes propter incredibilem puellae speciem contempta morte properabant.

4 Et cum has crudelitates rex Antiochus exerceret, quidam adulescens locuples valde, genere Tyrius, nomine Apollonius, navigans attingit Antiochiam, ingressusque ad regem ita eum salutavit:

'Ave, domine rex Antioche!' Et ait: 'Quod pater pius es, ad vota tua festinus perveni; regio genere ortus peto filiam tuam in matrimonium.' Rex ut audivit quod audire nolebat, irato vultu respiciens iuvenem sic ait ad eum: 'Iuvenis, nosti nuptiarum condicionem?' At ille ait: 'Novi et ad portae fastigium vidi.' Rex ait: 'Audi ergo quaestionem: scelere vehor, maternam carnem vescor, quaero fratrem meum, meae matris virum, uxoris meae filium: non invenio.' Iuvenis accepta quaestione paululum discessit a rege; quam cum sapienter scrutaretur, favente deo invenit quaestionis solutionem; ingressusque ad regem sic ait: 'Domine rex, proposuisti mihi quaestionem; audi ergo solutionem. Quod dixisti ‹scelere vehor›, non es mentitus: te respice. Et quod dixisti ‹maternam carnem vescor›, nec et hoc mentitus es: filiam tuam intuere.'

5 Rex ut vidit iuvenem quaestionis solutionem invenisse, sic ait ad eum: 'Erras, iuvenis, nihil verum dicis. Decollari quidem mereberis, sed habes triginta dierum spatium: recogita tecum. Et dum reversus fueris et quaestionis meae propositae solutionem inveneris, accipies filiam meam in matrimonium.' Iuvenis conturbatum habebat animum, paratamque habens navem ascendit, tendit ad patriam suam Tyrum.

6 Et post discessum adulescentis Antiochus rex vocat ad se dispensatorem suum fidelissimum nomine Taliarchum et dicit ei: 'Taliarche, secretorum meorum fidelissime minister, scias quia Tyrius Apollonius invenit quaestionis meae solutionem. Ascende ergo navem confestim ad persequendum iuvenem, et dum veneris Tyrum in patriam eius, inquires inimicum eius, qui eum aut ferro aut veneno interimat. Postquam reversus fueris, libertatem accipies.'

Taliarchus vero hoc audito adsumens pecuniam simulque venenum, navem ascendens petiit patriam Apollonii. Pervenit innocens tamen Apollonius prior ad patriam suam et introivit domum et aperto scrinio codicum suorum inquisivit quaestiones omnium philosophorum omniumque Chaldaeorum. Et dum aliud non invenisset nisi quod cogitaverat, ad semet ipsum locutus est dicens: 'Quid agis, Apolloni? Quaestionem regis solvisti, filiam eius non accepisti, sed ideo dilatus es, ut neceris.'

Atque ita onerari praecepit naves frumento. Ipse quoque Apollonius cum paucis comitantibus fidelissimis servis navem occulte ascendit, deferens secum multum pondus auri atque argenti sed et vestem copiosissimam, et hora noctis silentissima tertia tradidit se alto pelago.

7 Alia vero die in civitate sua quaeritur a civibus suis ad salutandum et non inventus est. Fit tremor, sonat planctus ingens per totam civitatem. Tantus namque amor civium suorum erga eum erat, ut per multa tempora tonsores privarentur a publico, spectacula tollerentur, balnea clauderentur.

Et cum haec Tyri aguntur, supervenit ille Taliarchus, qui a rege Antiocho missus fuerat ad necandum iuvenem. Qui ut vidit omnia clausa, ait cuidam puero: 'Indica mihi, si valeas, quae est

haec causa, quod civitas ista in luctu moratur?' Cui puer ait: 'O hominem inprobum! Scit et interrogat! Quis est enim, qui nesciat ideo hanc civitatem in luctu esse, quia princeps huius patriae nomine Apollonius reversus ab Antiochia subito nusquam conparuit?' Tunc Taliarchus dispensator regis hoc audito gaudio plenus rediit ad navem et tertia navigationis die attigit Antiochiam. Ingressusque ad regem ait: 'Domine rex, laetare et gaude, quia iuvenis ille Tyrius Apollonius timens regni tui vires subito nusquam conparuit.' Rex ait: 'Fugere quidem potest, sed effugere non potest.' Continuo huiusmodi edictum proposuit: 'Quicumque mihi Tyrium Apollonium, contemptorem regni mei, vivum exhibuerit, accipiet auri talenta centum, qui vero caput eius attulerit, accipiet ducenta.' Hoc edicto proposito non tantum eius inimici, sed etiam amici eius cupiditate ducebantur et ad indagandum properabant. Quaeritur Apollonius per terras, per montes, per silvas, per universas indagines, et non inveniebatur.

8 Tunc iussit rex classes navium praeparari ad persequendum iuvenem. Sed moras facientibus his, qui classes navium praeparabant, devenit Apollonius civitatem Tharsiam.

Et deambulans iuxta litus visus est a quodam nomine Hellenico, cive suo, qui supervenerat ipsa hora. Et accedens ad eum Hellenicus ait: 'Ave, rex Apolloni!' At ille salutatus fecit, quod potentes facere consueverunt: sprevit hominem plebeium. Tunc senex indignatus iterato salutavit eum et ait: 'Ave, inquam, Apolloni, resaluta et noli despicere paupertatem nostram honestis moribus decoratam. Si enim scis, cavendum tibi est, si autem nescis, admonendus es. Audi, forsitan quod nescis, quia proscriptus es.' Cui Apollonius ait: 'Et quis patriae meae principem potuit proscribere?' Hellenicus ait: 'Rex Antiochus.' Apollonius ait: 'Qua ex causa?' Hellenicus ait: 'Quia quod pater est, tu esse voluisti.' Apollonius ait: 'Et quanti me proscripsit?' Hellenicus respondit: 'Ut quicumque te vivum exhibuerit, centum auri talenta accipiat; qui vero caput tuum absciderit, accipiet ducenta. Ideoque moneo te: fugae praesidium manda.'

Haec cum dixisset Hellenicus, discessit. Tunc iussit Apollonius revocari ad se senem et ait ad eum: 'Rem fecisti optimam, ut me instrueres.' Et iussit ei proferri centum talenta auri et ait: 'Accipe, gratissimi exempli pauperrime, quia mereris; et puta te mihi caput a cervicibus amputasse et gaudium regi pertulisse. Et ecce habes pretium centum talenta auri, et puras manus a sanguine innocentis.' Cui Hellenicus ait: 'Absit, domine, ut huius rei causa praemium accipiam. Apud bonos enim homines amicitia praemio non conparatur.' Et vale dicens discessit.

9 Post haec Apollonius dum deambularet in eodem loco supra litore, occurrit ei alius homo nomine Stranguillio. Cui ait Apollonius: 'Ave, mi carissime Stranguillio.' Et ille dixit: 'Ave, domine Apolloni. Quid itaque in his locis turbata mente versaris?' Apollonius ait: 'Proscriptum vides.' Et Stranguillio ait: 'Et quis te proscripsit?' Apollonius ait: 'Rex Antiochus.' Stranguillio ait: 'Qua ex

causa?' Apollonius ait: 'Quia filiam eius, sed ut verius dicam, coniugem in matrimonium petivi. Sed, si fieri potest, in civitate vestra volo latere.'

Stranguillio ait: 'Domine Apolloni, civitas nostra pauper est et nobilitatem tuam ferre non potest: praeterea duram famem saevamque sterilitatem patimur annonae, nec est ulla spes salutis civibus nostris, sed crudelissima mors potius ante oculos nostros versatur.'

Apollonius autem ad Stranguillionem ait: 'Age ergo deo gratias, quod me profugum finibus vestris applicuit. Dabo itaque civitati vestrae centum milia frumenti modiorum, si fugam meam celaveritis.'

Stranguillio ut audivit, prostravit se pedibus Apollonii dicens: 'Domine rex Apolloni, si civitati esurienti subveneris, non solum fugam tuam celabunt, sed etiam, si necesse fuerit, pro salute tua dimicabunt.'

10 Cumque haec dixisset, perrexerunt in civitatem, et ascendens Apollonius tribunal in foro cunctis civibus et maioribus eiusdem civitatis dixit: 'Cives Tharsis, quos annonae penuria turbat et opprimit, ego Tyrius Apollonius relevabo. Credo enim vos huius beneficii memores fugam meam celaturos. Scitote enim me legibus Antiochi regis esse fugatum; sed vestra felicitate faciente hucusque ad vos sum delatus. Dabo itaque vobis centum milia modiorum frumenti eo pretio, quo sum in patria mea eos mercatus, id est octo aereis singulos modios.'

Cives vero Tharsis, qui singulos modios singulos aureos mercabantur, exhilarati facti adclamationibus gratias agebant certatim accipientes frumentum. Apollonius autem, ne deposita regia dignitate mercatoris videretur adsumere nomen magis quam donatoris, pretium, quod acceperat, utilitati eiusdem civitatis redonavit.

Cives vero his tantis beneficiis cumulati optant ei statuam statuere ex aere et eam conlocaverunt in foro, in biga stantem, in dextra manu fruges tenentem, sinistro pede modium calcantem et in base haec scripserunt: TARSIA CIVITAS APOLLONIO TYRIO DONVM DEDIT EO QVOD STERILITATEM SVAM ET FAMEM SEDAVIT.

11 Et interpositis mensibus sive diebus paucis hortante Stranguillione et Dionysiade, coniuge eius, et premente fortuna ad Pentapolitanas Cyrenaeorum terras adfirmabatur navigare, ut ibi latere posset. Deducitur itaque Apollonius cum ingenti honore ad navem et valedicens hominibus ascendit ratem. Qui dum navigaret, intra duas horas diei mutata est pelagi fides.

Certa non certis cecidere (...)
Concita tempestas rutilans inluminat orbem.
Aeolus imbrifero flatu turbata procellis
Corripit arna. Notus picea caligine tectus

Scinditque omne latus pelagique volumina versat.
Volvitur hinc Boreas, nec iam mare sufficit Euro,
Et freta disturbata sibi involvit harena.
(...) et cum revocato a cardine ponto
Omnia miscentur. Pulsat mare sidera, caelum.
In sese glomeratur hiems; pariterque morantur
Nubila, grando, nives, zephyri, freta, fulgida, nimbi.
Flamma volat vento, mugit mare conturbatum.
Hinc Notus, hinc Boreas, hinc Africus horridus instat.
Ipse tridente suo Neptunus spargit harenas.
Triton terribili cornu cantabat in undis.

12 Tunc unusquisque sibi rapuit tabulas, morsque nuntiatur. In illa vero caligine tempestatis omnes perierunt. Apollonius vero unius tabulae beneficio in Pentapolitarum est litore pulsus. Interim stans Apollonius in litore nudus intuens tranquillum mare ait: 'O Neptune, rector pelagi, hominum deceptor innocentium, propter hoc me reservasti egenum et pauperem, quo facilius rex crudelissimus Antiochus persequatur! Quo itaque ibo? Quam partem petam? Vel quis ignoto vitae dabit auxilium?'

Et cum sibimet ipsi increparet, subito animadvertens vidit quendam grandaevum sago sordido circumdatum. Et prosternens se illius ad pedes effusis lacrimis ait: 'Miserere mei, quicumque es, succurre naufrago et egeno non humilibus natalibus genito! Et ut scias, cui miserearis, ego sum Tyrius Apollonius, patriae meae princeps. Audi nunc tragoediam calamitatis meae, qui modo genibus tuis provolutus vitae auxilium precor. Praesta mihi ut vivam.'

Itaque piscator, ut vidit primam speciem iuvenis, misericordia motus erigit eum et tenens manum eius duxit eum intra tecta parietum domus suae et posuit epulas, quas potuit. Et ut plenius misericordiae suae satisfaceret, exuens se tribunarium suum scindit eum in duas partes aequaliter et dedit unam iuveni dicens: 'Tolle hoc, quod habeo, et vade in civitatem: forsitan invenies, qui tibi misereatur. Et si non inveneris, huc revertere et mecum laborabis et piscaberis: paupertas quaecumque est, sufficiet nobis. Illud tamen admoneo te, ut si quando deo adnuente redditus fueris natalibus tuis, et tu respicias tribulationem paupertatis meae.' Cui Apollonius ait: 'Nisi meminero tui, iterum naufragium patiar nec tui similem inveniam!'

13 Et haec dicens per demonstratam sibi viam iter carpens ingreditur portam civitatis. Et dum secum cogitaret, unde auxilium vitae peteret, vidit puerum per plateam currentem oleo unctum,

sabano praecinctum, ferentem iuvenilem lusum ad gymnasium pertinentem, maxima voce clamantem et dicentem: 'Audite cives, peregrini, ingenui et servi: gymnasium patet.'

Hoc audito Apollonius exuens se tribunarium ingreditur lavacrum, utitur liquore Palladio. Et dum singulos exercentes videret, quaerit sibi parem nec invenit. Tunc rex Archistrates eiusdem civitatis subito cum magna turba famulorum ingressus est gymnasium. Qui dum cum suis ad ludum luderet, deo favente approximavit se Apollonius in regis turba et ludente rege sustulit pilam et subtili velocitate remisit remissamque rursum velocius repercussit nec cadere passus est.

Tunc rex Archistrates, cum sibi notasset iuvenis velocitatem et, quis esset, nesciret et ad pilae lusum nullum haberet parem, intuens famulos suos ait: 'Recedite, famuli; hic enim iuvenis, ut suspicor, mihi comparandus est.' Et cum recessissent famuli, Apollonius subtili velocitate manu docta remisit pilam, ut et regi et omnibus vel pueris, qui aderant, miraculum magnum videretur.

Videns autem Apollonius se a civibus laudari constanter appropinquavit ad regem. Deinde docta manu ceroma fricavit regem tanta lenitate, ut de sene iuvenem redderet. Iterato in solio gratissime fovit, exeunti officiose manum dedit. Post haec discessit.

14 Rex autem, ut vidit iuvenem discessisse, conversus ad amicos suos ait: 'Iuro vobis, amici, per communem salutem, me melius nunquam lavisse nisi hodie, beneficio unius adolescentis, quem nescio.' Et intuens unum de famulis suis ait: 'Iuvenis ille, qui mihi servitium gratissime fecit, vide, quis sit.' Famulus vero secutus est iuvenem, et ut vidit eum sordido tribunario coopertum, reversus ad regem ait: 'Bone rex optime, iuvenis naufragus est.' Rex ait: 'Et tu unde scis?' Famulus respondit: 'Quia illo tacente habitus indicat.' Rex ait: 'Vade celerius et dic illi: rogat te rex, ut ad cenam venias.'

Et cum dixisset ei, acquievit Apollonius et eum ad domum regis secutus est. Famulus prior ingressus dicit regi: 'Adest naufragus, sed abiecto habitu introire confunditur.' Statim rex iussit eum dignis vestibus indui et ad cenam ingredi. Et ingresso Apollonio triclinium ait ad eum rex: 'Discumbe, iuvenis, et epulare. Dabit enim tibi dominus, per quod damna naufragii obliviscaris!'

Statimque assignato illi loco Apollonius contra regem discubuit. Adfertur gustatio, deinde cena regalis. Cunctis epulantibus ipse solus non epulabatur, sed respiciens aurum, argentum, mensam et ministeria, flens cum dolore omnia intuetur.

Sed quidam de senioribus iuxta regem discumbens, ut vidit iuvenem singula quaeque curiose conspicere, respexit ad regem et ait: 'Bone rex, vide, ecce, cui tu benignitatem animi tui ostendis, bonis tuis invidet et fortunae!' Cui ait rex: 'Amice, suspicaris male: nam iuvenis iste non bonis meis aut fortunae meae invidet, sed, ut arbitror, plura se perdidisse testatur.' Et hilari vultu respiciens iuvenem ait: 'Iuvenis, epulare nobiscum; laetare et gaude et meliora de deo spera!'

15 Et dum hortaretur iuvenem, subito introivit filia regis speciosa atque auro fulgens, iam adulta virgo; dedit osculum patri, post haec discumbentibus omnibus amicis. Quae dum oscularetur,

pervenit ad naufragum. Retrorsum rediit ad patrem et ait: 'Bone rex et pater optime, quis est hic iuvenis, qui contra te in honorato loco discumbit et nescio quid flebili vultu dolet?' Cui rex ait: 'Hic iuvenis naufragus est et in gymnasio mihi servitium gratissime fecit; propter quod ad cenam illum invitavi. Quis autem sit aut unde, nescio. Sed si vis, interroga illum; decet enim te, filia sapientissima, omnia nosse. Et forsitan, dum cognoveris, misereberis illi.'

Hortante igitur patre verecundissimo sermone interrogatur a puella Apollonius, et accedens ad eum ait: 'Licet taciturnitas tua sit tristior, generositas autem tuam nobilitatem ostendit. Sed si tibi molestum non est, indica mihi nomen et casus tuos.' Apollonius ait: 'Si nomen quaeris, Apollonius sum vocatus; si de thesauro quaeris, in mari perdidi.' Puella ait: 'Apertius indica mihi, ut intelligam.'

16 Apollonius vero universos casus suos exposuit et finito sermone lacrimas effundere coepit. Quem ut vidit rex flentem, respiciens filiam suam ait: 'Nata dulcis, peccasti, quod, dum vis nomen et casus adolescentis agnoscere, veteres ei renovasti dolores. Ergo, dulcis et sapiens filia, ex quo agnovisti veritatem, iustum est, ut ei liberalitatem tuam quasi regina ostendas.' Puella vero respiciens Apollonium ait: 'Iam noster es, iuvenis, depone maerorem; et quia permittit indulgentia patris mei, locupletabo te.' Apollonius vero cum gemitu egit gratias.

Rex vero videns tantam bonitatem filiae suae valde gavisus est et ait ad eam: 'Nata dulcis, me salvum habeas. Iube tibi afferre lyram et aufer iuveni lacrimas et exhilara ad convivium.' Puella vero iussit sibi afferri lyram. At ubi eam accepit, cum nimia dulcedine vocis cordarum sonos, melos cum voce miscebat. Omnes convivae coeperunt mirari dicentes: 'Non potest esse melius, non esse dulcius plus isto, quod audivimus!'

Inter quos solus tacebat Apollonius. Ad quem rex ait: 'Apolloni, foedam rem facis. Omnes filiam meam in arte musica laudant, quare tu solus tacendo vituperas?' Apollonius ait: 'Domine rex, si permittis, dicam, quod sentio: filia enim tua in artem musicam incidit, sed non didicit. Denique iube mihi dari lyram, et statim scies, quod ante nesciebas.' Rex Archistrates dixit: 'Apolloni, ut intelligo, in omnibus es locuples.'

Et induit statum et corona caput coronavit et accipiens lyram introivit triclinium. Et ita fecit, ut discumbentes non Apollonium, sed Apollinem existimarent. Atque ita facto silentio ‹arripuit plectrum, animumque accomodat arti.› Miscetur vox cantu modulata cordis. Discumbentes una cum rege in laude clamare coeperunt et dicere: 'Non potest melius, non potest dulcius!'

Post haec deponens lyram ingreditur in comico habitu et mirabili manu et saltu inauditas actiones expressit. Post haec induit tragicum: et nihilominus admirabiliter complacuit ita, ut omnes amici regis et hoc se numquam audisse testarentur nec vidisse.

17 Inter haec filia regis, ut vidit iuvenem omnium artium studiorumque esse cumulatum, vulneris saevo capitur igne. Incidit in amorem infinitum. Et finito convivio sic ait puella ad patrem suum:

'Permiseras mihi paulo ante, ut, si quid voluissem, de tuo tamen, Apollonio darem, rex et pater optime!' Cui dixit: 'Et permisi et permitto et opto.'

Permisso sibi a patre, quod ipsa ultro praestare volebat, intuens Apollonium ait: 'Apolloni magister, accipe indulgentia patris mei ducenta talenta auri, argenti pondera XL, servos XX et vestem copiosissimam.' Et intuens famulos, quos donaverat, dixit: 'Afferte quaequae promisi, et praesentibus omnibus exponite in triclinio!' Laudant omnes liberalitatem puellae. Peractoque convivio levaverunt se universi; vale dicentes regi et reginae discesserunt.

Ipse quoque Apollonius ait: 'Bone rex, miserorum misericors, et tu, regina amatrix studiorum, valete.' Et haec dicens respiciens famulos, quos illi puella donaverat, ait: 'Tollite, famuli, haec quae mihi regina donavit: aurum, argentum et vestem; et eamus hospitalia quaerentes.' Puella vero timens, ne amatum non videns torqueretur, respexit patrem suum et ait: 'Bone rex, pater optime, placet tibi, ut hodie Apollonius a nobis locupletatus abscedat, et quod illi dedisti, a malis hominibus ei rapiatur?' Cui rex ait: 'Bene dicis, domina; iube ergo ei dari unam zaetam, ubi digne quiescat.' Accepta igitur mansione Apollonius bene acceptus requievit, agens deo gratias, qui ei non denegavit regem consolatorem.

18 Sed ‹regina› sui ‹iam dudum saucia cura› Apolloni figit in ‹pectore vultus verbaque›, cantusque memor credit ‹genus esse deorum›. Nec somnum oculis nec ‹membris dat cura quietem›. Vigilans primo mane irrumpit cubiculum patris. Pater videns filiam ait: 'Filia dulcis, quid est quod tam mane praeter consuetudinem vigilasti?' Puella ait: 'Hesterna studia me excitaverunt. Peto itaque, pater, ut me tradas hospiti nostro Apollonio studiorum percipiendorum gratia.' Rex vero gaudio plenus iussit ad se iuvenem vocari. Cui sic ait: 'Apolloni, studiorum tuorum felicitatem filia mea a te discere concupivit. Peto itaque, ut desiderio natae meae parueris, et iuro tibi per regni mei vires: quidquid tibi iratum abstulit mare, ego in terris restituam.' Apollonius hoc audito docet puellam, sicuti et ipse didicerat.

Interposito brevi temporis spatio, cum non posset puella ulla ratione vulnus amoris tolerare, in multa infirmitate membra prostravit fluxa, et coepit iacere imbecillis in toro. Rex ut vidit filiam suam subitaneam valitudinem incurrisse, sollicitus adhibet medicos, qui temptantes venas tangunt singulas corporis partes, nec omnino inveniunt aegritudinis causas.

19 Rex autem post paucos dies tenens Apollonium manu forum petit et cum eo deambulavit. Iuvenes scolastici III nobilissimi, qui per longum tempus filiam eius petebant in matrimonium, pariter omnes una voce salutaverunt eum. Quos videns rex subridens ait illis: 'Quid est hoc, quod una voce me pariter salutastis?' Unus ex ipsis ait: 'Petentibus nobis filiam vestram in matrimonium tu saepius nos differendo fatigas: propter quod hodie una simul venimus. Elige ex nobis, quem vis habere generum.'

Rex ait: 'Non apto tempore me interpellastis; filia enim mea studiis vacat et prae amore studiorum imbecillis iacet. Sed ne videar vos diutius differre, scribite in codicellos nomina vestra et dotis quantitatem; et dirigo ipsos codicellos filiae meae, et illa sibi eligat, quem voluerit habere maritum.' Illi tres itaque iuvenes scripserunt nomina sua et dotis quantitatem. Rex accepit codicellos anuloque suo signavit datque Apollonio dicens: 'Tolle, magister, praeter tui contumeliam hos codicellos et perfer discipulae tuae: hic enim locus te desiderat.'

20 Apollonius acceptis codicellis pergit domum regiam et introivit cubiculum tradiditque codicellos. Puella patris agnovit signaculum. Quae ad amores suos sic ait: 'Quid est, magister, quod sic singularis cubiculum introisti?' Cui Apollonius respondit: 'Domina, es nondum mulier et male habes! Sed potius accipe codicellos patris tui et lege trium nomina petitorum.' Puella vero reserato codicello legit, perlectoque nomen ibidem non legit, quem volebat et amabat. Et respiciens Apollonium ait: 'Magister Apolloni, ita tibi non dolet, quod ego nubam?' Apollonius dixit: 'Immo gratulor, quod habundantia horum studiorum docta et a me patefacta, deo volente et cui animus tuus desiderat, nubas.' Cui puella ait: 'Magister, si amares, utique doleres tuam doctrinam.'

Et scripsit codicellos et signatos suo anulo iuveni tradidit. Pertulit Apollonius in forum tradiditque regi. Accepto codicello rex resignavit et aperuit illum. In quibus rescripserat filia sua: 'Bone rex et pater optime, quoniam clementiae tuae indulgentia permittis mihi, dicam: illum volo coniugem naufragio patrimonio deceptum. Et si miraris, pater, quod tam pudica virgo tam impudenter scripserim: per ceram mandavi, quae pudorem non habet.'

21 Et perlectis codicellis rex ignorans, quem naufragum diceret, respiciens illos tres iuvenes, qui nomina sua scripserant vel qui dotem in illis codicellis designaverant, ait illis: 'Quis vestrum naufragium fecit?' Unus vero ex iis Ardalio nomine dixit: 'Ego'. Alius ait: 'Tace, morbus te consumit nec salvus es, cum scio te coaetaneum meum et mecum litteris eruditum, et portam civitatis numquam existi! Ubi ergo naufragium fecisti?'

Et cum rex non inveniret, quis eorum naufragium fecisset, respiciens Apollonium ait: 'Tolle, magister Apolloni, hos codicellos et lege. Potest enim fieri, ut, quod ego non inveni, tu intelligas, quia praesens fuisti.'

Apollonius accepto codicello legit et, ut sensit se a regina amari, erubuit. Et rex tenens ei manum paululum secessit ab eis iuvenibus et ait: 'Quid est, magister Apolloni, invenisti naufragum?' Apollonius ait: 'Bone rex, si permittis, inveni.' Et his dictis videns rex faciem eius roseo colore perfusam, intellexit dictum et ait gaudens: 'Quod filia mea cupit, hoc est et meum votum. Nihil enim in huiusmodi negotio sine deo agi potest.' Et respiciens illos tres iuvenes ait: 'Certe dixi vobis, quia non apto tempore interpellastis. Ite, et dum tempus fuerit, mittam ad vos.' Et dimisit eos a se.

22 Et tenens manum iam genero, non hospiti, ingreditur domum regiam. Ipso autem Apollonio relicto rex solus intrat ad filiam suam dicens: 'Dulcis nata, quem tibi elegisti coniugem?' Puella vero prostravit se ad pedes patris sui et ait: 'Pater carissime, quia cupis audire natae tuae desiderium: illum volo coniugem et amo, patrimonio deceptum et naufragum, magistrum meum Apollonium; cui si non me tradideris, a praesenti perdes filiam!' Et cum rex filiae non posset ferre lacrimas, erexit eam et alloquitur dicens: 'Nata dulcis, noli de aliqua re cogitare, quia talem concupisti, ad quem ego, ex quo eum vidi, tibi coniungere optavi. Sed ego tibi vere consentio, quia et ego amando factus sum pater.'

Et exiens foras respiciens Apollonium ait: 'Magister Apolloni, quia scrutavi filiam meam, quid ei in animo resideret nuptiarum causa, lacrimis fusis multa inter alia mihi narravit dicens et adiurans me ait: ‹Iuraveras magistro meo Apollonio, ut, si desideriis meis vel doctrinis paruisset, dares illi, quidquid iratum abstulit mare. Modo vero, quia paruit tuis praeceptis et obsequiis ab ipso tibi factis et meae voluntati in doctrinis, aurum, argentum, vestes, mancipia aut possessiones non quaerit, nisi solum regnum, quod putaverat perdidisse, tuo sacramento per meam iunctionem hoc ei tradas!› Unde, magister Apolloni, peto, ne nuptias filiae meae fastidio habeas!' Apollonius ait: 'Quod a deo est, sit, et si tua est voluntas, impleatur!'

23 Rex ait: 'Diem nuptiarum sine mora statuam.' Postera vero die vocantur amici, invocantur vicinarum urbium potestates, viri magni atque nobiles. Quibus convocatis in unum pariter rex ait: 'Amici, scitis, quare vos in unum congregaverim?' Qui respondentes dixerunt: 'Nescimus.' Rex ait: 'Scitote filiam meam velle nubere Tyrio Apollonio. Peto, ut omnibus sit laetitia, quia filia mea sapientissima sociatur viro prudentissimo.' Inter haec diem nuptiarum sine mora indicit et, quando in unum se coniungerent, praecepit. Quid multa? Dies supervenit nuptiarum, omnes laeti atque alacres in unum conveniunt. Gaudet rex cum filia, gaudet et Tyrius Apollonius, qui talem meruit habere coniugem. Celebrantur nuptiae regio more, decora dignitate. Gaudet universa civitas, exultant cives, peregrini et hospites; fit magnum gaudium in citharis, lyris et canticis et organis modulatis cum vocibus.

Peracta laetitia ingens amor fit inter coniuges, mirus affectus, incomparabilis dilectio, inaudita laetitia, quae perpetua caritate complectitur.

24 Interpositis autem diebus atque mensibus, cum haberet puella mense iam sexto ventriculum deformatum, advenit eius sponsus rex Apollonius. Cum spatiatur in litore, iuncta sibi puellula, vidit navem speciosissimam, et dum utrique eam laudarent pariter, recognovit eam Apollonius de sua esse patria. Conversus ait ad gubernatorem: 'Dic mihi, si valeas, unde venisti?' Gubernator ait: 'De Tyro'. Apollonius ait: 'Patriam meam nominasti.' Ad quem gubernator ait: 'Ergo tu Tyrius es?' Apollonius ait: 'Ut dicis; sic sum.' Gubernator ait: 'Vere mihi dignare dicere: noveras aliquem

patriae illius principem, Apollonium nomine?' Apollonius ait: 'Ut me ipsum, sic illum novi.' Gubernator non intellexit dictum et ait: 'Sic ego rogo, ut ubicumque eum videris, dic illi: Laetare et gaude, quia rex saevissimus Antiochus cum filia sua concumbens dei fulmine percussus est; opes autem et regnum eius servantur regi Apollonio.'

Apollonius autem ut audivit, gaudio conversus dixit ad coniugem: 'Domina, quod aliquando mihi naufrago credideras, modo comproba! Peto itaque, coniunx carissima, ut me permittas proficere et regnum devotum percipere.' Coniunx vero eius, ut audivit eum velle proficere, profusis lacrimis ait: 'Care coniunx, si alicubi in longinquo esses itinere constitutus, certe ad partum meum festinare debueras; nunc vero, cum sis praesens, disponis me derelinquere? Pariter navigemus: ubicumque fueris seu in terris seu in mari, vita vel mors ambos nos capiat!'

Et haec dicens puella venit ad patrem suum, cui sic ait: 'Care genitor, laetare et gaude, quia saevissimus rex Antiochus cum filia sua concumbens a deo percussus est, opes autem eius cum diademate coniugi meo servatae sunt. Propter quod rogo te satis animo lugenti, permittas mihi navigare cum viro meo. Et ut libentius mihi permittas: unam remittis, en duas recipies.'

25 Rex vero, ut audivit omnia, gaudens atque exhilaratus est et continuo iubet naves adduci in litore et omnibus bonis impleri. Praeterea nutricem eius nomine Lycoridem et obstetricem peritissimam propter partum eius simul navigare iussit. Et data profectoria deduxit eos ad litus, osculatur filiam et generum et ventum eis optat prosperum. Reversus est rex ad palatium. Apollonius vero ascendit naves cum multa familia multoque apparatu atque copia, et flante vento certum iter navigant.

Qui dum per aliquantos dies totidemque noctes Austri ventorum flatibus diu pelago detinerentur, nono mense cogente Lucina enixa est puella. Sed secundis rursum redeuntibus coagulato sanguine conclusoque spiritu subito defuncta est.

Quod cum videret familia cum clamore et ululatu magno, cucurrit Apollonius et vidit coniugem suam iacentem exanimem, scidit a pectore vestes unguibus et primas suae adulescentiae discerpit barbulas et lacrimis profusis iactavit se super corpus eius et coepit amarissime flere atque dicere: 'Cara coniunx et unica regis filia, quid fuit de te? Quid respondebo pro te patri tuo aut quid de te proloquar, qui me naufragum suscepit pauperem et egenum?'

Et cum haec et his similia defleret atque ploraret fortiter, introivit gubernius, qui sic ait: 'Domine, tu quidem pie facis, sed navis mortuum sufferre non potest. Iube ergo corpus in pelagus mitti, ut possimus undarum fluctus evadere.' Apollonius vero dictum aegre ferens ait ad eum: 'Quid narras, pessime hominum? Placet tibi, ut eius corpus in pelagus mittam, qui me naufragum suscepit et egenum?'

Erant ex servis eius fabri, quibus convocatis secari et conpaginari tabulas, rimas et foramina picari praecepit et facere loculum amplissimum et carta plumbea obturari iubet eum inter iuncturas tabularum. Quo perfecto loculo regalibus ornamentis ornat puellam, in loculo composuit, et XX sestertia auri ad caput eius posuit. Dedit postremo osculum funeri, effudit super eam lacrimas et iussit infantem tolli et diligenter nutriri, ut haberet in malis suis aliquod solatium et pro filia sua neptem regi ostenderet.

26 Iussit loculum mitti in mare cum amarissimo fletu. Tertia die eiciunt undae loculum: venit ad litus Ephesiorum, non longe a praedio cuiusdam medici, qui in illa die cum discipulis suis deambulans iuxta litus vidit loculum effusis fluctibus iacentem et ait famulis suis: 'Tollite hunc loculum cum omni diligentia et ad villam afferte!' Quod cum fecissent famuli, medicus libenter aperuit et vidit puellam regalibus ornamentis ornatam, speciosam valde et in falsa morte iacentem et ait: 'Quantas putamus lacrimas hanc puellam suis parentibus reliquisse!' Et videns subito ad caput eius pecuniam positam et subtus codicillos scriptos ait: 'Perquiramus, quid desiderat aut mandat dolor.'

Qui cum resignasset, invenit sic scriptum ‹Quicumque hunc loculum invenerit habentem in eo XX sestertia auri, peto ut X sestertia habeat, X vero funeri impendat. Hoc enim corpus multas dereliquit lacrimas et dolores amarissimos. Quodsi aliud fecerit, quam dolor exposcit, ultimus suorum decidat, nec sit, qui corpus suum sepulturae commendet›.

Perlectis codicillis ad famulos ait: 'Praestetur corpori, quod imperat dolor! Iuravi itaque per spem vitae meae in hoc funere amplius me erogaturum, quam dolor exposcit.' Et haec dicens iubet continuo instrui rogum.

Sed dum sollicite atque studiose rogus aedificatur atque componitur, supervenit discipulus medici, aspectu adulescens, sed, quantum ingenio, senex. Hic cum vidisset speciosum corpus super rogum poni, intuens magistrum ait: 'Unde hoc novum nescio quod funus?' Magister ait: 'Bene venisti, haec enim hora te expectat. Tolle ampullam unguenti et, quod est supremum, defunctae corpori puellae superfunde.'

At vero adulescens tulit ampullam unguenti et ad lectum devenit puellae et detraxit a pectore vestes,

unguentum fudit et omnes artus suspiciosa manu retractat, sentitque a praecordiis pectoris torporis quietem. Obstupuit iuvenis, quia cognovit puellam in falsa morte iacere. Palpat venarum indicia, rimatur auras narium; labia labiis probat: sentit gracile spirantis vitam prope luctare cum morte adultera et ait: 'Supponite faculas per IIII partes.' Quod cum fecissent, tentat lentas igne supposito retrahere manus, et sanguis ille, qui coagulatus fuerat, per unctionem liquefactus est.

27 Quod ut vidit iuvenis, ad magistrum suum currit et ait: 'Magister, puella, quam credis esse defunctam, vivit. Et ut facilius mihi credas, spiritum praeclusum patefaciam.' Adhibitis secum

viribus tulit puellam in cubiculo suo et posuit super lectulum, velum divisit, calefecit oleum, madefecit lanam et effudit super pectus puellae. Sanguis vero ille, qui intus a perfrictione coagulatus fuerat, accepto tepore liquefactus est coepitque spiritus praeclusus per medullas descendere. Venis itaque patefactis aperuit puella oculos et recipiens spiritum, quem iam perdiderat, leni et balbutienti sermone ait: 'Deprecor itaque, medice, ne me contingas aliter, quam oportet contingere: uxor enim regis sum et regis filia.'

Iuvenis ut vidit, quod in arte viderat, quod magistrum fallebat, gaudio plenus vadit ad magistrum suum et ait: 'Veni, magister, en discipuli tui apodixin.' Magister introivit cubiculum et, ut vidit puellam iam vivam, quam mortuam putabat, ait discipulo suo: 'Probo artem, peritiam laudo, miror diligentiam. Sed audi, discipule: nolo te artis beneficium perdidisse; accipe mercedem. Haec enim puella secum attulit pecuniam.' Et dedit ei decem sestertia auri; et iussit puellam salubribus cibis et fomentis recreari.

Post paucos dies, ut cognovit eam regio genere esse ortam, adhibitis amicis in filiam suam sibi adoptavit. Ut rogavit cum lacrimis, ne ab aliquo contingeretur, exaudivit eam et inter sacerdotes Dianae feminas seclusit et collocavit, ubi omnes virgines inviolabiliter servabant castitatem.

28 Inter haec Apollonius cum navigat ingenti luctu, gubernante deo applicuit Tharsos, descendit ratem et petivit domum Stranguillionis et Dionysiadis. Qui cum eos salutavisset, omnes casus suos eis dolenter exposuit et ait: 'Quantum in amissam coniugem flebam, tantum in servatam mihi filiam consolabor. Itaque, sanctissimi hospites, quoniam ex amissa coniuge regnum, quod mihi servabatur, nolo accipere neque reverti ad socerum, cuius in mari perdidi filiam, sed fungar potius opera mercatus, commendo vobis filiam meam: cum filia vestra nutriatur et eam cum bono et simplici animo suscipiatis atque patriae nomine eam cognominetis Tharsiam. Praeterea et nutricem uxoris meae nomine Lycoridem vobis commendo pariter et volo, ut filiam meam nutriat atque custodiat.'
His dictis tradidit infantem, dedit aurum, argentum et pecunias nec non et vestes pretiosissimas, et iuravit fortiter nec barbam nec capillos nec ungues dempturum, nisi prius filiam suam nuptui traderet. At illi stupentes, quod tam graviter iurasset, cum magna fide se puellam educaturos promittunt. Apollonius vero commendata filia navem ascendit altumque pelagus petens ignotas et longinquas Aegypti regiones devenit.

29 Itaque puella Tharsia facta quinquennis traditur studiis artium liberalibus, et filia eorum cum ea docebatur: et ingenio et in auditu et in sermone et in morum honestate docentur.

Cumque Tharsia ad XIIII annorum aetatem venisset, reversa de auditorio invenit nutricem suam subitaneam valitudinem incurrisse, et sedens iuxta eam casus infirmitatis eius explorat. Nutrix vero eius elevans se dixit ei: 'Audi aniculae morientis verba suprema, domina Tharsia; audi et pectori tuo manda. Interrogo namque te, quem tibi patrem aut matrem aut patriam esse existimas?'

Puella ait: 'Patriam Tharsos, patrem Stranguillionem, matrem Dionysiadem.' Nutrix vero eius ingemuit et ait: 'Audi, domina mea Tharsia, stemmata originis tuorum natalium, ut scias, quid post mortem meam facere debeas. Est tibi patria Tyrus, pater nomine Apollonius, mater vero Archistratis regis filia. Dum mater tua enixa est, statim redeuntibus secundis praeclusoque spiritu ultimum fati signavit diem. Quam pater tuus facto loculo cum ornamentis regalibus et XX sestertiis auri in mare demisit, ut, ubi fuisset delata, ipsa testis sibi esset. Naves quoque luctantibus ventis cum patre tuo lugente et te in cunabulis posita pervenerunt ad hanc civitatem. His ergo hospitibus, Stranguillioni et Dionysiadi, te commendavit pariter cum vestimentis regalibus et sic votum faciens se neque capillos dempturum neque ungues, donec te nuptui traderet. Nunc ergo, post mortem meam, si quando tibi hospites tui, quos tu parentes appellas, forte aliquam iniuriam fecerint, ascende in forum, et invenies statuam patris tui Apollonii: apprehende statuam et proclama: ‹Ipsius sum filia, cuius est haec statua!› Cives vero memores beneficiorum patris tui Apollonii liberabunt te e necessitate.'

30 Cui Tharsia ait: 'Cara nutrix, testor deum, quod si fortasse aliqui casus mihi evenissent, antequam haec mihi referres, penitus ego nescissem stirpem nativitatis meae!' Et cum haec adinvicem confabularentur, nutrix in gremio puellae emisit spiritum. Puella vero corpus nutricis suae sepulturae mandavit, lugens eam anno. Et deposito luctu induit priorem dignitatem et petiit scolam suam et ad studia liberalia reversa non prius sumebat cibum, nisi primo monumentum intraret ferens ampullam vini et coronas. Et ibi manes parentum suorum invocabat.

31 Et dum haec aguntur, quodam die feriato Dionysias cum filia sua nomine Philomusia et Tharsia puella transibat per publicum. Videntes omnes cives speciem Tharsiae ornatam, omnibus civibus et honoratis miraculum apparebat, atque omnes dicebant: 'Felix pater, cuius filia est Tharsia, illa vero, quae adhaeret lateri eius, multum turpis est atque dedecus.'

Dionysias vero, ut audivit laudare Tharsiam et suam vituperare filiam in insaniae furorem conversa est. Et sedens sola coepit cogitare taliter: 'Pater eius Apollonius, ex quo hinc profectus est, habet annos XIIII et nunquam venit ad suam recipiendam filiam nec nobis misit litteras. Puto, quia mortuus est aut in pelago periit. Nutrix vero eius decessit. Neminem habeo aemulum. Non potest fieri nisi ferro aut veneno tollam illam de medio; et ornamentis eius filiam meam ornabo.'

Et dum haec secum cogitat, nuntiatur ei villicum venisse nomine Theophilum. Quem ad se convocans ait: 'Si cupis habere libertatem cum praemio, tolle Tharsiam de medio.' Villicus ait: 'Quid enim peccavit virgo innocens?' Scelesta mulier ait: 'Iam mihi non pares? Tantum fac, quod iubeo. Sin alias, sentias esse contra te iratos dominum et dominam.' Villicus ait: 'Et qualiter hoc potest fieri?' Scelesta mulier ait: 'Consuetudo sibi est, ut mox cum de scola venerit, non prius cibum sumat, antequam monumentum suae nutricis intraverit. Oportet te ibi cum pugione abscondere, et eam

venientem interfice et proice corpus eius in mare. Et cum adveneris et de hoc facto nuntiaveris, cum praemio libertatem accipies.'

Villicus tulit pugionem et latere suo celat et intuens caelum ait: 'Deus, ego non merui libertatem accipere nisi per effusionem sanguinis virginis innocentis?' Et haec dicens suspirans et flens ibat ad monumentum nutricis Tharsiae et ibi latuit.

Puella autem rediens de scola solito more fudit ampullam vini et ingressa monumentum posuit coronas supra, et dum invocat manes parentum suorum, villicus impetum fecit et aversae puellae capillos apprehendit et eam iactavit in terram. Et cum eam vellet percutere, ait ad eum puella: 'Theophile, quid peccavi, ut manu tua innocens virgo moriar?' Cui villicus ait: 'Tu nihil peccasti, sed pater tuus peccavit Apollonius, qui te cum magna pecunia et vestimentis regalibus reliquit Stranguillioni et Dionysiadi. 'Quod puella audiens eum cum lacrimis deprecata est: 'Vitae meae spes aut solatium, permitte me testari dominum!' Cui villicus ait: 'Testare. Et deus ipse scit voluntate me hoc scelus non facere.'

32 Itaque puella cum dominum deprecatur, subito advenerunt piratae et videntes hominem armata manu velle eam percutere, exclamaverunt dicentes: 'Parce, barbare, parce et noli occidere! Haec enim nostra praeda est et non tua victima!' Sed ut audivit villicus vocem, eam dimittit et fugit et coepit latere post monumentum. Piratae applicantes ad litus tulerunt virginem et colligantes altum petierunt pelagus.

Villicus post moram rediit, et ut vidit puellam raptam a morte, deo gratias egit, quod non fecit scelus. Et reversus ad dominam suam ait: 'Quod praecepisti, factum est; comple, quod mihi promiseras.' Scelesta mulier ait: 'Homicidium fecisti; insuper et libertatem petis? Revertere ad villam et opus tuum facito, ne iratos dominum et dominam sentias!' Villicus itaque, ut audivit, elevans ad caelum oculos dixit: 'Tu scis, deus, quod non feci scelus. Esto iudex inter nos.' Et ad villam suam abiit.

Tunc Dionysias apud semet ipsam consiliata pro scelere quod excogitaverat, quomodo possit facinus illud celare, ingressa ad maritum suum Stranguillionem sic ait: 'Care coniunx, salva coniugem, salva filiam nostram. Vituperia in grandem me furiam concitaverunt et insaniam, subitoque aput me excogitavi dicens: ‹Ecce iam sunt anni plus XIIII, ex quo nobis suus pater commendavit Tharsiam, et numquam salutarias nobis misit litteras: forsitan aut afflictione luctus est mortuus aut certe inter fluctus maris et procellas periit. Nutrix vero eius defuncta est. Nullum habeo aemulum. Tollam Tharsiam de medio et eius ornamentis nostram ornabo filiam.› Quod et factum esse scias. Nunc vero propter civium curiositatem ad praesens indue vestes lugubres, sicut ego facio, et falsis lacrimis dicamus eam subito dolore stomachi fuisse defunctam. Hic prope in suburbio faciamus rogum maximum, ubi dicamus eam esse positam.'

Stranguillio ut audivit, tremor et stupor in eum irruit, et ita respondit: 'Equidem da mihi vestes lugubres, ut lugeam me, qui talem sum sortitus sceleratam coniugem. Heu mihi! Pro dolor!' inquit, 'Quid faciam, quid agam de patre eius, quem primo cum suscepissem, cum civitatem istam a morte et periculo famis liberavit, meo suasu egressus est civitatem; propter hanc civitatem naufragium incidit, mortem vidit, sua perdidit, exitium penuriae perpessus est: a deo vero in melius restitutus malum pro bono quasi pius non excogitavit neque ante oculos illud habuit, sed omnia oblivioni ducens, insuper adhuc memor nostri in bono, fidem eligens, remunerans nos et pios aestimans, filiam suam nutriendam tradidit, tantam simplicitatem et amorem circa nos gerens, ut civitatis nostrae filiae suae nomen imponeret. Heu mihi, caecatus sum! Lugeam me et innocentem virginem, qui iunctus sum ad pessimam venenosamque serpentem et iniquam coniugem.' Et in caelum levans oculos ait: 'Deus, tu scis, quia purus sum a sanguine Tharsiae, et requiras et vindices illam in Dionysiade!' Et intuens uxorem suam ait: 'Quo, inimica dei, celare poteris hoc nefandum facinus?'

Dionysias vero induit se et filiam suam vestes lugubres, falsasque fundit lacrimas et cives ad se convocat, quibus ait: 'Carissimi cives, ideo vos clamavimus, quia spem luminum et labores et exitus annorum nostrorum perdidimus: id est, Tharsia, quam bene nostis, nobis cruciatus et fletus reliquit amarissimos; quam digne sepelire fecimus.' Tunc pergunt cives, ubi figuratum fuerat sepulcrum a Dionysiade, et pro meritis ac beneficiis Apollonii, patris Tharsiae, fabricantes rogum ex aere conlato inscripserunt taliter: D. M. CIVES THARSI THARSIAE VIRGINI BENEFICIIS TYRII APOLLONII.

33 Igitur qui Tharsiam rapuerunt, advenerunt in civitatem Mytilenam. Deponiturque inter cetera mancipia et venalis in foro proponitur. Audiens autem hoc leno, vir infaustissimus, nec virum nec mulierem voluit emere nisi Tharsiam puellam, et coepit contendere, ut eam emeret. Sed Athenagora nomine, princeps eiusdem civitatis, intelligens nobilem et sapientem et pulcherrimam virginem ad venalia positam, obtulit decem sestertia auri. Sed leno XX dare voluit. Athenagora obtulit XXX, leno XL, Athenagora L, leno LX, Athenagora LXX, leno LXXX, Athenagora LXXXX, leno in praesenti dat C sestertia auri et dicit: 'Si quis amplius dederit, X dabo supra.' Athenagora ait: 'Ego si cum hoc lenone contendere voluero, ut unam emam, plurium venditor sum. Sed permittam eum emere, et cum ille eam in prostibulo posuerit, intrabo prior ad eam et eripiam nodum virginitatis eius vili pretio, et erit mihi ac si eam emerim.'

Quid plura? Addicitur virgo lenoni, a quo introducitur in salutatorio, ubi habebat Priapum aureum gemmis et auro reconditum, et ait ad eam: 'Adora numen praesentissimum meum.' Puella ait: 'Numquid Lampsacenus es?' Leno ait: 'Ignoras, misera, quia in domum avari lenonis incurristi?' Puella vero, ut haec audivit, toto corpore contremuit et prosternens se pedibus eius dixit: 'Miserere

mei, domine, succurre virginitati meae! Et rogo te, ne velis hoc corpusculum sub tam turpi titulo prostituere!'

Cui leno ait: 'Alleva te, misera: tu autem nescis, quia apud lenonem et tortorem nec preces nec lacrimae valent.' Et vocavit ad se villicum puellarum et ait ad eum: 'Cella ornetur diligenter, in qua scribatur titulus: Qui Tharsiam virginem violare voluerit, dimidiam auri libram dabit; postea vero singulos aureos populo patefit.' Fecit villicus, quod iusserat ei dominus suus leno.

34 Tertia die antecedente turba cum symphoniacis ducitur ad lupanar. Sed Athenagora princeps affuit prior et velato capite ingreditur ad lupanar. Sed dum fuisset ingressus, sedit; et advenit Tharsia et procidit ad pedes eius et ait: 'Miserere mei! Per iuventutem tuam te deprecor, ne velis me violare sub tam turpi titulo. Contine impudicam libidinem et audi casus infelicitatis meae vel originem stemmatum considera.' Cui cum universos casus suos exposuisset, princeps confusus est et pietate ductus vehementer obstupuit et ait ad eam: 'Erige te. Scimus fortunae casus: homines sumus. Habeo et ego filiam virginem, ex qua similem possum casum metuere.' Haec dicens protulit XL aureos et dedit in manu virginis et dicit ei: 'Domina Tharsia, ecce habes plus, quam virginitas tua expostulat. Advenientibus age similiter, quousque liberaberis.' Puella vero profusis lacrimis ait: 'Ago pietati tuae maximas gratias.'

Quo exeunte collega suus affuit et ait: 'Athenagora, quomodo tecum novicia?' Athenagora ait: 'Non potest melius; usque ad lacrimas!' Et haec dicens eum subsecutus est. Quo introeunte insidiabatur, exitus rerum videre. Ingresso itaque illo Athenagora foris stabat. Solito more puella claudit ostium. Cui iuvenis ait: 'Si salva sis, indica mihi, quantum dedit ad te iuvenis, qui ad te modo introivit?' Puella ait: 'Quater denos mihi aureos dedit.' Iuvenis ait: 'Malum illi sit! Quid magnum illi fuisset, homini tam diviti, si libram auri tibi daret integram? Ut ergo scias me esse meliorem, tolle libram auri integram.' Athenagora vero de foris stans dicebat: 'Quantum plus dabis, plus plorabis!' Puella autem prostravit se ad eius pedes et similiter casus suos exposuit; confudit hominem et avertit a libidine. Et ait iuvenis ad eam: 'Alleva te, domina! Et nos homines sumus, casibus subiacentes.' Puella ait: 'Ago pietati tuae maximas gratias.'

35 Et exiens foris invenit Athenagoram ridentem et ait: 'Magnus homo es! Non habuisti, cui lacrimas tuas propinares!' Et adiurantes se invicem, ne alicui proderent, aliorum coeperunt expectare exitum. Quid plura? Illis expectantibus per occultum aspectum omnes, quicumque inibant, dantes singulos aureos plorantes abscedebant.

Facta autem huius rei fine obtulit puella pecuniam lenoni dicens: 'Ecce pretium virginitatis meae.' Et ait ad eam leno: 'Quantum melius est hilarem te esse et non lugentem! Sic ergo age, ut cotidie mihi latiores pecunias adferas.' Item ait ad eum altera die: 'Ecce pretium virginitatis meae, quod similiter precibus et lacrimis collegi, et custodio virginitatem meam.' Hoc audito iratus est

leno eo, quod virginitatem suam servaret, et vocat ad se vilicum puellarum et ait ad eum: 'Sic te tam neglegentem esse video, ut nescias Tharsiam virginem esse? Si enim virgo tantum adfert, quantum mulier? Duc eam ad te et tu eripe nodum virginitatis eius!'

Statim eam vilicus duxit in suum cubiculum et ait ad eam: 'Verum mihi dic, Tharsia, adhuc virgo es?' Tharsia puella ait: 'Quamdiu vult deus, virgo sum.' Vilicus ait: 'Unde ergo his duobus diebus tantam pecuniam obtulisti?' Puella dixit: 'Lacrimis meis, exponens ad omnes universos casus meos; et illi dolentes miserentur virginitati meae.' Et prostravit se ad pedes eius et ait: 'Miserere mei, domine, subveni captivae regis filiae!' Cumque ei universos casus suos exposuisset, motus misericordia ait ad eam: 'Nimis avarus est iste leno; nescio, si tu possis virgo permanere.'

36 Puella respondit: 'Habeo auxilium studiorum liberalium, perfecte erudita sum; similiter et lyrae pulsum modulanter inlido. Iube crastina die in frequenti loco poni scamna, et facundia sermonis mei spectaculum praebeo; deinde plectro modulabor et hac arte ampliabo pecunias cotidie.' Quod cum fecisset vilicus, tanta populi adclamatio tantusque amor civitatis circa eam excrebuit, ut et viri et feminae cotidie ei multa conferrent.

Athenagora autem princeps memoratam Tharsiam integrae virginitatis et generositatis ita iam custodiebat ac si unicam suam filiam, ita ut vilico multa donaret et commendaret eam.

37 Et cum haec Mutilena aguntur, venit Apollonius post quattuordecim annos ad civitatem Tharsiam ad domum Stranguillionis et Dionysiadis. Quem videns Stranguillio de longe perrexit cursu rapidissimo ad uxorem suam dicens ei: 'Certe dixeras Apollonium perisse naufragio; et ecce venit ad repetendam filiam suam. Quid dicturi sumus patri de filia, cuius nos fuimus parentes?' Scelerata mulier hoc audito toto corpore contremuit et ait: 'Miserere, ut dixi, coniunx, tibi confiteor: dum nostram diligo, alienam perdidi filiam. Nunc ergo ad praesens indue vestes lugubres, et fictas fundamus lacrimas et dicamus eam subito dolore stomachi interisse. Qui cum nos tali habitu viderit, credet.'

Et dum haec aguntur, intrat Apollonius domum Stranguillionis, a fronte comam aperit, hispidam ab ore removit barbam. Ut vidit eos lugubri veste ait: 'Hospites fidelissimi, si tamen in vobis hoc nomen permanet, ut quid in adventu meo largas effunditis lacrimas? Ne forte istae lacrimae non sint vestrae, sed meae propriae?' Scelerata mulier ait cum lacrimis: 'Utinam quidem istum nuntium alius ad aures vestras referret, et non ego aut coniunx meus! Nam scito Tharsiam filiam tuam a nobis subitaneo dolore stomachi fuisse defunctam.' Apollonius ut audivit, tremebundus toto corpore expalluit diuque maestus constitit. Sed postquam recepit spiritum, intuens mulierem sic ait: 'Tharsia filia mea ante paucos dies decessit: numquid pecunia aut ornamenta aut vestes perierunt?'

38 Scelesta mulier haec eo dicente secundum pactum ferens atque reddens omnia sic ait: 'Crede nobis, quia, si genesis permisisset, sicut haec omnia damus, ita et filiam tibi reddidissemus. Et ut scias nos non mentiri, habemus huius rei testimonium civium, qui memores beneficiorum tuorum ex aere collato filiae tuae monumentum fecerunt, quod potest tua pietas videre.' Apollonius vero credens eam vere esse defunctam ait ad famulos suos 'Tollite haec omnia et ferte ad navem, ego enim vado ad filiae meae monumentum.' At ubi pervenit, titulum legit: D. M. CIVES THARSI THARSIAE VIRGINI APOLLONII REGIS FILIAE OB BENEFICIVM EIVS PIETATIS CAVSA EX AERE CONLATO FECERVNT.

Perlecto titulo stupenti mente constitit. Et dum miratur se lacrimas non posse fundere, maledixit oculos suos dicens: 'O crudeles oculi, titulum natae meae cernitis et lacrimas fundere non potestis! O me miserum! Puto, filia mea vivit.' Et haec dicens rediit ad navem atque ita suos allocutus est dicens: 'Proicite me in subsannio navis; cupio enim in undis efflare spiritum, quem in terris non licuit lumen videre.'

39 Proiciens se in subsannio navis sublatis ancoris altum pelagus petiit iam ad Tyrum reversurus. Qui dum prosperis ventis navigat, subito mutata est pelagi fides. Per diversa discrimina maris iactantur; omnibus deum rogantibus ad Mytilenam civitatem advenerunt. Ibi Neptunalia festa celebrabantur. Quod cum cognovisset Apollonius, ingemuit et ait: 'Ergo omnes diem festum celebrant praeter me! Sed ne lugens et avarus videar! Sufficit enim servis meis poena, quod me tam infelicem sortiti sunt dominum.'Et vocans dispensatorem suum ait ad eum: 'Dona X aureos pueris, et eant et emant, quod volunt, et celebrent diem. Me autem veto a quoquam vestrum appellari; quod si aliquis vestrum fecerit, crura ei frangi iubeo.'

Cum igitur omnes nautae Apollonii convivium melius ceteris navibus celebrarent, contigit, ut Athenagora, princeps civitatis, qui Tharsiam filiam eius diligebat, deambulans in litore consideraret celebritatem navium. Qui dum singulas notat naves, vidit hanc navem e ceteris navibus meliorem et ornatiorem esse. Accedens ad navem Apollonii coepit stare et mirari. Nautae vero et servi Apollonii salutaverunt eum dicentes: 'Invitamus te, si dignaris, o princeps magnifice.' At ille petitus cum V servis suis navem ascendit. Et cum videret eos unanimes discumbere, accubuit inter epulantes et donavit eis X aureos et ponens eos supra mensam dixit: 'Ecce, ne me gratis invitaveritis.' Cui omnes dixerunt: 'Agimus nobilitati tuae maximas gratias.' Athenagora autem cum vidisset omnes tam licenter discumbere nec inter eos maiorem esse, qui provideret, ait ad eos: 'Quod omnes licenter discumbitis, navis huius dominus quis est?' Gubernator dixit: 'Navis huius dominus in luctu moratur et iacet intus in subsannio navis in tenebris; flet uxorem et filiam.' Quo audito dolens Athenagora dixit ad gubernum: 'Dabo tibi duos aureos; et descende ad eum et dic illi: Rogat te Athenagora, princeps huius civitatis, ut procedas ad eum de tenebris et ad lucem exeas.' Iuvenis ait: 'Si possum

de duobus aureis quattuor habere crura' et 'Tam utilem inter nos huic muneri non elegisti nisi me? Quaere alium, qui eat, quia iussit, quod, quicumque eum appellaverit, crura ei frangantur.' Athenagora ait: 'Hanc legem vobis statuit, non mihi, quem ignorat. Ego autem ad eum descendo. Dicite mihi, quis vocatur.' Famuli dixerunt: 'Apollonius.'

40 Athenagora vero ait intra se audito nomine: 'Et Tharsia Apollonium nominabat patrem.' Et demonstrantibus pueris pervenit ad eum. Quem cum vidisset squalida barba, capite horrido et sordido in tenebris iacentem, submissa voce salutavit eum: 'Ave, Apolloni.' Apollonius vero putabat se a quoquam de suis contemptum esse; turbido vultu respiciens, ut vidit ignotum sibi hominem honestum et decoratum, texit furorem silentio.

Cui Athenagora princeps civitatis ait: 'Scio enim te mirari, sic quod nomine te salutaverim. Disce quod princeps huius civitatis sum.' Et cum Athenagora nullum ab eo audisset sermonem, item ait ad eum: 'Descendi de via in litore ad naviculas contuendas et inter omnes naves vidi navem tuam decenter ornatam, amabili aspectu. Et dum incedo, invitatus sum ab amicis et nautis tuis. Ascendi et libenti animo discubui. Inquisivi dominum navis. Dixerunt te in luctu esse gravi; quod et video. Sed pro desiderio, quo veni ad te, procede de tenebris ad lucem et epulare nobiscum paulisper. Spero autem de deo, quia dabit tibi post hunc tam ingentem luctum ampliorem laetitiam.'

Apollonius autem luctu fatigatus levavit caput suum et sic ait: 'Quicumque es, domine, vade, discumbe et epulare cum meis ac si cum tuis. Ego vero valde afflictus sum meis calamitatibus, ut non solum epulari sed nec vivere desiderarem.'

Confusus Athenagora subiit de subsannio navis rursus ad navem et discumbens ait: 'Non potui domino vestro persuadere, ut ad lucem procederet. Itaque quid faciam, ut eum a proposito mortis revocem? Bene mihi venit in mentem: perge, puer, ad lenonem illum et dic ei, ut mittat ad me Tharsiam.'Cumque perrexisset puer ad lenonem, haec leno audiens non potuit eum contemnere, licet autem contra voluntatem, nolens misit illam.

Veniente autem Tharsia ad navem videns eam Athenagora ait ad eam: 'Veni huc ad me, Tharsia domina; hic est enim ars studiorum tuorum necessaria, ut consoleris dominum navis huius et horum omnium, sedentem in tenebris horteris consolationem recipere, et eum provoces ad lucem exire lugentem coniugem et filiam. Haec est pietatis causa, per quam dominus hominibus fit propitius. Accede ergo ad eum et suade exire ad lucem: forsitan per nos deus vult eum vivere. Si enim hoc potueris facere, XXX dies a lenone te redimam, ut devotae virginitati tuae vacare possis; et dabo tibi insuper decem sestertia auri.'

Audiens haec puella constanter descendit in subsannio navis ad Apollonium et submissa voce salutavit eum dicens: 'Salve, quicumque es, laetare. Non enim aliqua ad te consolandum veni polluta, sed innocens virgo, quae virginitatem meam inter naufragium castitatis inviolabiliter servo.'

41 His carminibus coepit modulata voce canere:

'Per sordes gradior, sed sordis conscia non sum,
Sicut rosa in spinis nescit compungi mucrone.
Piratae me rapuerunt gladio ferientes iniquo
Lenoni nunc vendita numquam violavi pudorem.
Ni fletus et lucti et lacrimae de amissis inessent,
Nulla me melior, pater si nosset, ubi essem.
Regio sum genere et stirpe propagata piorum,
Sed contemptum habeo et iubeor adeoque laetari!
Fige modum lacrimis, curas resolve dolorum,
Redde oculos caelo et animum ad sidera tolle!
Aderit ille deus creator omnium et auctor;
Non sinit hos fletus casso dolore relinqui!'

Ad haec verba levavit caput Apollonius et vidit puellam, et ingemuit et ait: 'O me miserum! Quamdiu contra pietatem luctor?' Erigens se ergo adsedit et ait ad eam: 'Ago prudentiae et nobilitati tuae maximas gratias; consolationi tuae hanc vicem rependo, ut merito, quandoque si laetari mihi licuerit, te regni mei viribus relevem; et sic forsitan, ut dicis te regiis natalibus ortam, tuis te parentibus repraesento. Nunc ergo accipe aureos ducentos et ac si in lucem produxeris me, gaude. Vade; et rogo, ulterius non me appelles: recentem enim mihi renovasti dolorem.'

Et acceptis ducentis aureis abscessit de illo loco. Et ait ad eam Athenagora: 'Quo vadis, Tharsia? Sine effectu laborasti? Num potuimus facere misericordiam et subvenire homini interficienti se?' Et ait ad eum Tharsia: 'Omnia, quaecumque potui, feci, sed datis mihi CC aureis rogavit, ut abscederem, asserens renovato luctus dolore cruciari.'

Et ait ad eam Athenagora: 'Ego tibi modo CCCC aureos dabo, tantum descende ad eum; refunde ei hos CC, quos tibi dedit; provoca eum ad lumen exire dicens ei: ‹Ego non pecuniam, salutem tuam quaero. ›'

Et descendens Tharsia ad eum ait: 'Iam si in hoc squalore permanere definisti, pro eo quod pecunia ingenti me honorasti, permitte me tecum in his tenebris miscere sermonem. Si enim parabolarum mearum nodos absolveris, vadem; sin aliter, refundam tibi pecuniam, quam mihi dedisti, et abscedam.'

At ille ne videretur pecuniam recipere, simul et cupiens a prudenti puella audire sermonem ait: 'Licet in malis meis nulla mihi cura suppetit nisi flendi et lugendi, tamen, ut hortamento laetitiae caream, dic quod interrogatura es et abscede. Deprecor, ut fletibus meis spatium tribuas.'

42 Et ait ad eum Tharsia:

'Est domus in terris, clara quae voce resultat.
Ipsa domus resonat, tacitus sed non sonat hospes.
Ambo tamen currunt, hospes simul et domus una.

Si ergo, ut adseris, rex es in patria tua - nihil enim rege prudentius esse convenit -, solve mihi quaestionem.'

Et agitans caput Apollonius ait: 'Ut scias me non esse mentitum: domus, quae in terris resonat, unda est; hospes huius domus tacitus piscis est, qui simul cum domo currit.'

Admiratur puella hinc in explanatione magna vere regem esse et acrioribus eum quaestionibus pulsat et ait:

'Dulcis amica ripae, semper vicina profundis,
Suave canens Musis, nigro perfusa colore
Nuntia sum linguae digitis signata magistri.'

Et ait ad eam Apollonius: 'Dulcis amica dei, quae cantus suos mittit ad caelum, canna est, ripae semper vicina, quia iuxta aquas sedes collocatas habet. Haec nigro perfusa colore nuntia est linguae, quod vox per eam transit.'

Item ait ad eum puella:

'Longa feror velox, formosae filia silvae,
Innumera pariter comitum stipata caterva.
Curro vias multas, vestigia nulla relinquo.'

Item agitans caput Apollonius ait ad eam: 'O si liceret mihi longum deponere luctum, ostenderem tibi quae ignoras. Tamen respondeo quaestionibus tuis: miror enim te in tam tenera aetate talem prudentiam habere. Nam longa quae fertur arbor est navis, formosae filia silvae; fertur velox vento pellente, stipata catervis; currit vias multas, sed vestigia nulla relinquit.'

Item puella inflammata prudentia quaestionum ait ad eum:

'Per totas aedes innoxius introit ignis:
Circumdat flammis hinc inde vallata, nec uror.
Nuda domus est et nudus ibi convenit hospes.'

Ait ad eam Apollonius: 'Ego si istum luctum possem deponere, innocens intrarem per istum ignem. Intrarem enim balneum, ubi hinc inde flammae per tubulos surgunt; ubi nuda domus est, quia nihil intus habet praeter sedilia; ubi nudus sine vestibus ingreditur hospes.'

Item ait ad eum puella:

'Mucro mihi geminus ferro coniungitur uno.
Cum vento lucto, cum gurgite pugno profundo.
Scrutor aquas medias, imas quoque mordeo terras.'

Respondit ei Apollonius: 'Quae te sedentem in hac nave continet, ancora est, quae mucrone gemino ferro coniungitur uno; quae cum vento luctatur et cum gurgite profundo; quae aquas medias scrutatur, imas quoque morsu tenens terras.'

Item ait ad eum puella:

'Ipsa gravis non sum, lymphae mihi pondus inhaeret.
Viscera tota tument patulis diffusa cavernis.
Intus lympha latet, sed non se sponte profundit.'

Respondit ei Apollonius: 'Spongia cum sit levis, aqua gravata tumet patulis diffusa cavernis, quae se non sponte profundit.'

43 Item ait ad eum puella:

'Non sum compta comis et non sum compta capillis.
Intus enim mihi crines sunt, quos non videt ullus.
Me manibus mittunt manibusque remittor in auras.'

Apollonius ait: 'Hanc ego Pentapoli naufragus habui ducem, ut regi amicus efficerer. Nam sphaera est, quae non est vincta comis et non est nudata capillis, quia intus plena est; haec manibus missa manibusque remittitur.'

Item ait ad eum puella:

'Nulla mihi certa est, nulla est peregrina figura.
Fulgor inest intus radianti luce coruscus,
Qui nihil ostendit, nisi si quid viderit ante.'

Respondens Apollonius ait: 'Nulla certa figura est speculo, quia mutatur aspectu; nulla peregrina figura, quia hoc ostendit, quod contra se habet.'

Item ait puella ad eum:

'Quattuor aequales currunt ex arte sorores
Sic quasi certantes, cum sit labor omnibus unus.
Cum prope sint pariter, non se pertingere possunt.'

Et ait ad eam Apollonius: 'Quattuor similes sorores forma et habitu rotae sunt, quae ex arte currunt quasi certantes; et cum sint sibi prope, nulla nullam potest contingere.'

Item ait ad eum puella:

'Nos sumus, ad caelum quae scandimus alta petentes,
Concordi fabrica quas unus conserit ordo.
Quicumque alta petunt, per nos comitantur ad auras.'

Et ait ad eam Apollonius: 'Per deum te obtestor, ne ulterius me ad laetandum provoces, ne videar insultare mortuis meis. Nam gradus scalae alta petentes, aequales mansione manentes uno ordine conseruntur; et alta quicumque petunt, per eos comitantur ad auras.'

44 Et his dictis ait: 'Ecce habes alios centum aureos, et recede a me, ut memoriam mortuorum meorum defleam.' At vero puella dolens tantae prudentiae virum mori velle, refundens aureos in sinum et adprehendens lugubrem vestem eius ad lucem conabatur trahere. At ille impellens eam conruere fecit. Quae cum cecidisset, de naribus eius sanguis coepit egredi, et sedens puella coepit flere et cum magno maerore dicere: 'O ardua potestas caelorum, quae me pateris innocentem tantis calamitatibus ab ipsis cunabulis fatigari! Nam statim ut nata sum in mari inter fluctus et procellas, parturiens me mater mea secundis ad stomachum redeuntibus coagulato sanguine mortua est, et sepultura ei terrae denegata est. Quae tamen ornata a patre meo regalibus ornamentis et deposita in

loculum cum viginti sestertiis auri Neptuno est tradita. Me namque in cunabulis posita, Stranguillioni impio et Dionysiadi eius coniugi a patre meo sum tradita cum ornamentis et vestibus regalibus, pro quibus usque ad necis veni perfidiam et iussa sum puniri a servo uno infami nomine Theophilo. At ille dum voluisset me occidere, eum deprecata sum, ut permitteret me testari dominum. Quem cum deprecor, piratae superveniunt, qui me vi auferunt et ad istam deferunt provinciam. Atque lenoni impio sum vendita.'

45 Cumque haec et his similia puella flens diceret, in amplexu illius ruens Apollonius coepit flens prae gaudio ei dicere: 'Tu es filia mea Tharsia, tu es spes mea unica, tu es lumen oculorum meorum, quo me consolatus sum, dum flens per quattuordecim annos matrem tuam lugeo. Iam laetus moriar, quia rediviva spes mihi est reddita.' Alta voce clamabat dicens: 'Currite, famuli, currite, amici, currite, omnes, et miseriae meae finem imponite! Inveni quam perdideram, scilicet unicam filiam meam.'

Audito clamore famuli currerunt, currit inter illos Athenagora princeps, et descendentibus illis in navem, invenerunt illum flentem prae gaudio super collum filiae suae et dicentem: 'Ecce filia mea, quam lugeo, dimidium animae meae! Iam volo vivere. ' Omnes prae gaudio cum eo flebant. Tunc erigens se Apollonius, proiectis vestibus lugubribus, indutus est vestibus mundissimis et omnes dixerunt: 'O domine, quam similis est filia tua vobis! Si non esset aliud experimentum, sufficeret eius similitudo ad probandum eam esse filiam tuam!'

Tunc filia bis, ter, quater osculata est patrem et ait: 'O pater, benedictus deus, qui mihi gratiam dedit, quod te videre potero, tecum vivere, tecum mori!' Et narravit ei, quomodo a lenone comparata et in lupanari esset posita, et quomodo deus virginitatem suam custodivit. Audiens haec Athenagora, timens scilicet, ne filiam alteri in uxorem daret, misit se ad pedes Apollonii dicens: 'Adiuro te per deum vivum, qui te patrem filiae restituit, ne alteri filiam des in coniugem nisi mihi; sum enim princeps huius civitatis, meo auxilio virgo permansit et me duce te patrem agnovit.'

Cui Apollonius ait: 'Non possum tibi esse contrarius, quia multa pro filia mea fecisti, et ideo opto, ut sit uxor tua. Et tunc restat, ut vindicem me a lenone. Pereat haec civitas!' At ubi auditum est ab Athenagora principe, in publico, in foro, in curia clamare coepit et dicere: 'Currite, cives et nobiles, ne pereat ista civitas!'

46 Concursus magnus et ingens factus est, et tanta commotio fuit populi, ut nullus omnino domi remaneret, neque vir neque femina. Omnibus autem convenientibus dixit Athenagora: 'Cives Mutilenae civitatis, sciatis Tyrium Apollonium huc venisse, et ecce classes navium properant cum multis armatis eversuris istam provinciam causa lenonis infaustissimi, qui Tharsiam ipsius emit filiam et in prostibulo posuit. Ut ergo salvetur ista civitas, mittatur, et vindicet se de uno infami, ut non omnes periclitemur.'

His auditis populi ab auriculis eum comprehenderunt. Ducitur leno ad forum vinctis a tergo manibus. Fit tribunal ingens in foro, et induentes Apollonium regalem vestem deposito omni squalore luctus, quod habuit, atque detonso capite diadema imponunt ei et cum filia sua Tharsia tribunal ascendit. Et tenens eam in amplexu coram omni populo lacrimis impediebatur loqui.
Athenagora autem vix manu impetrat ad plebem, ut taceant. Quibus silentibus ait Athenagora: 'Cives Mutilenae, quos repentina pietas in unum congregavit: videte Tharsiam a patre suo esse cognitam, quam leno cupidissimus ad nos expoliandos usque in hodiernum diem depressit; quae vestra pietate virgo permansit. Ut ergo plenius vestrae felicitati gratias referat, eius procurate vindictam.'

At vero omnes una voce clamaverunt dicentes: 'Leno vivus ardeat et bona omnia eius puellae addicantur!' Atque his dictis leno igni est traditus. Vilicus vero eius cum universis puellis et facultatibus Tharsiae virgini traditur. Cui ait Tharsia: 'Redonavi tibi vitam, quia beneficio tuo virgo permansi.' Cui donavit pro hoc beneficio ducenta talenta auri et libertatem. Deinde cunctis puellis coram se praesentatis dixit: 'Quicquid de corpore vestro illi infausto contulistis, ut habeatis vobis, illud redonavi, et quia mecum verum tamen servistis, ex hoc iam mecum liberae estote.'

47 Erigens ergo se Tyrius Apollonius his dictis populo alloquitur: 'Gratias pietati vestrae refero, venerandi et piissimi cives, quorum longa fides pietatem praebuit et quietem tribuit et salutem et exhibuit gloriam. Vestrum est, quod fraudulenta mors cum suo luctu detecta est; vestrum est, quod virginitas nulla bella sustinuit; vestrum est, quod paternis amplexibus unica restituta est filia. Pro hoc tanto munere condono huic civitati vestrae ad restauranda omnia moenia auri talenta C.' Et haec dicens eis in praesenti dari iussit. At vero cives accipientes aurum fuderunt ei statuam stantem et caput lenonis calcantem, filiam suam in dextro brachio tenentem, et in ea scripserunt: TYRIO APOLLONIO RESTITVTORI MOENIVM NOSTRORVM ET THARSIAE PVDICISSIME VIRGINITATEM SERVANTI ET CASVM VILISSIMVM INCVRRENTI VNIVERSVS POPVLVS OB NIMIVM AMOREM AETERNVM DECVS MEMORIAE DEDIT.

Quid multa? Intra paucos dies tradidit filiam suam Athenagorae principi cum ingenti honore ac civitatis laetitia.

48 Et exinde cum suis omnibus et cum genero atque filia navigavit, volens per Tharsum proficiscens redire ad patriam suam. Vidit in somnis quendam angelico habitu sibi dicentem: 'Apolloni, dic gubernatori tuo, ad Ephesum iter dirigat; ubi dum veneris, ingredere templum Dianae cum filia et genero, et omnes casus tuos, quos a iuvenili aetate es passus, expone per ordinem. Post haec veniens Tharsos vindica innocentem filiam tuam.'

Expergefactus Apollonius excitat filiam et generum et indicat somnium. At illi dixerunt: 'Fac, domine, quod iubet.' Ille vero iubet gubernatorem suum Ephesum petere. Perveniunt felici cursu.

Descendens Apollonius cum suis templum Dianae petit, in quo templo coniunx eius inter sacerdotes principatum tenebat. Erat enim effigie satis decora et omni castitatis amore assueta, ut nulla tam grata esset Dianae nisi ipsa. Interveniens Apollonius in templum Dianae cum suis rogat sibi aperiri sacrarium, ut in conspectu Dianae omnes casus suos exponeret. Nuntiatur hoc illi maiori omnium sacerdotum, venisse nescio quem regem cum genero et filia cum magnis donis, talia volentem in conspectu Dianae recitare.

At illa audiens regem advenisse induit se regium habitum, ornavit caput gemmis et in veste purpurea venit, stipata catervis famularum. Templum ingreditur. Quam videns Apollonius cum filia sua et genero corruerunt ante pedes eius. Tantus enim splendor pulcritudinis eius emanabat, ut ipsam esse putarent deam Dianam.

Interea aperto sacrario oblatisque muneribus coepit in conspectu Dianae haec effari atque cum fletu magno dicere: 'Ego cum ab adulescentia mea rex nobilis appellarer et ad omnem scientiam pervenissem, quae a nobilibus et regibus exercetur, regis iniqui Antiochi quaestionem exsolvi, ut filiam eius in matrimonio acciperem. Sed ille foedissima sorde sociatus ei, cuius pater a natura fuerat constitutus, per impietatem coniunx effectus est atque me machinabatur occidere. Quem dum fugio, naufragus factus sum et eo usque a Cyrenensi rege Archistrate susceptus sum, ut filiam suam meruissem accipere. Quae mecum ad regnum percipiendum venire desiderans, hanc filiam parvulam enixa est, quam coram te, magna Diana, praesentari in somnis angelo admonente iussisti. Postquam in navi eam peperit, emisit spiritum. Indui eam honestum regium dignumque habitum sepulturae et in loculum deposui cum XX sestertiis auri, ut ubi inventa fuisset, ipsa sibi testis esset, ut digne sepeliretur.

Hanc vero meam filiam commendavi iniquissimis hominibus Stranguillioni et Dionysiadi, et luxi in Aegypto per annos XIIII uxorem flens fortiter, et postea veni, ut filiam meam reciperem. Dixerunt mihi, quod esset mortua. Iterum cum redivivo involverer luctu, post matris atque filiae mortem cupienti exitum vitam mihi reddidisti.'

49 Cumque haec et his similia Apollonius narrans diceret, mittit vocem magnam clamans uxor eius dicens 'Ego sum coniunx tua Archistratis regis filia!' Et mittens se in amplexus eius coepit dicere: 'Tu es Tyrius Apollonius meus, tu es magister, qui docta manu me docuisti, tu es, qui me a patre meo Archistrate accepisti, tu es, quem adamavi non libidinis causa, sed sapientiae ducem! Ubi est filia mea?' Et ostendit ei Tharsiam et dixit ei: 'Ecce, haec est.'

Sonat in tota Epheso, Tyrium Apollonium recognovisse suam coniugem, quam ipsi sacerdotem habebant. Et facta est laetitia omni civitati maxima, coronantur plateae, organa disponunter, fit a civibus convivium, laetantur omnes pariter. Et constituit loco suo ipsa sacerdotem, quae ei secunda

erat et cara. Et cum omnium Ephesiorum gaudio et lacrimis, cum planctu amarissimo eo, quod eos relinqueret, vale dicens cum marito et filia et genero navem ascendit.

50 Et constituit in loco suo regem Athenagoram generum suum, et cum eodem et filia et coniuge et cum exercitu navigans Tharsum civitatem venit. Apollonius statim iubet comprehendere Stranguillionem et Dionysiadem, et sedens pro tribunali in foro adduci sibi illos praecepit. Quibus adductis coram omnibus Apollonius ait: 'Cives beatissimi Tharsi, numquid Tyrius Apollonius alicui vestrum in aliqua re ingratus extitit?' At illi una voce clamaverunt dicentes: 'Te regem, te patrem patriae et diximus et in perpetuum dicimus; pro te mori optavimus et optamus, cuius ope famis periculum vel mortem transcendimus. Hoc et statua tua a nobis posita in biga testatur.'

Apollonius ait ad eos: 'Commendavi filiam meam Stranguillioni et Dionysiadi suae coniugi; hanc mihi reddere nolunt.' Stranguillio ait: 'Per regni tui clementiam, quia fati munus implevit.' Apollonius ait: 'Videte, cives Tharsi, non sufficit, quantum ad suam malignitatem, quod homicidium perpetratum fecerunt: insuper et per regni mei vires putaverunt periurandum. Ecce ostendam vobis; ex hoc, quod visuri estis, et testimoniis vobis probabo.' Et proferens filiam Apollonius coram omnibus populis ait: 'Ecce, adest filia mea Tharsia!' Mulier mala, ut vidit eam, scelesta Dionysias imo corpore contremuit. Mirantur cives. Tharsia iubet in conspectu suo adduci Theophilum villicum. Quique cum adductus fuisset, ait ad eum Tharsia: 'Theophile, si debitis tormentis et sanguini tuo cupis esse consultum et a me mereri indulgentiam, clara voce dicito, quis tibi allocutus est, ut me interficeres!' Theophilus ait: 'Domina mea Dionysias.'

Tunc omnes cives, sub testificatione confessione facta et addita vera ratione confusi rapientes Stranguillionem et Dionysiadem tulerunt extra civitatem et lapidibus eos occiderunt et ad bestias terrae et volucres caeli in campo iactaverunt, ut etiam corpora eorum terrae sepulturae negarentur. Volentes autem Theophilum occidere, interventu Tharsiae non tangitur. Ait enim Tharsia: 'Cives piissimi, nisi ad testandum dominum horarum mihi spatia tribuisset, modo me vestra felicitas non defendisset.' Tum a praesenti Theophilo libertatem cum praemio donavit.

51 Itaque Apollonius pro hac re ad laetitiam populo addens munera restaurat universa. Thermas publicas, moenia, murorum turres restituens moratur ibi cum suis omnibus diebus XV. Postea vero vale dicens civibus navigat ad Pentapolim Cyrenaeam; pervenit feliciter. Ingreditur ad regem Archistratem, socerum suum. Et vidit Archistrates filiam cum marito et Tharsiam neptem suam cum marito; regis filios venerabatur, et osculo suscipit Apollonium et filiam suam, cum quibus iugiter integro uno anno laetatus est perdurans. Post haec perfecta aetate moritur in eorum manibus, dimittens medietatem regni sui Apollonio et medietatem filiae suae.

In illo tempore peractis omnibus iuxta mare deambulat Apollonius. Vidit piscatorem illum, a quo naufragus susceptus fuerat, qui ei medium suum dedit tribunarium, et iubet famulis suis, ut eum

comprehenderent et ad suum ducerent palatium. Tunc, ut vidit se piscator trahi ad palatium, se putavit ad occidendum praeberi. Sed ubi ingressus est palatium, Tyrius Apollonius sedens cum sua coniuge eum ad se praecepit adduci et ait ad coniugem: 'Domina regina et coniunx pudica, hic est paranymphus meus, qui mihi opem tribuit et, ut ad te venirem, iter ostendit.' Et intuens eum Apollonius ait: 'O benignissime vetule, ego sum Tyrius Apollonius, cui tu dedisti dimidium tuum tribunarium.' Et donavit ei ducenta sestertia auri, servos et ancillas, vestes et argentum secundum cor suum, et fecit eum comitem, usque dum viveret.

Hellenicus autem qui, quando persequebatur eum rex Antiochus, indicaverat ei omnia et nihil ab eo recipere voluit, secutus est eum et procedenti Apollonio obtulit se et ei dixit: 'Domine rex, memor esto Hellenici servi tui!' At ille adprehendens manum eius erexit eum et suscepit osculo; et fecit eum comitem et donavit illi multas divitias.

His rebus expletis genuit de coniuge sua filium, quem regem in loco avi sui Archistratis constituit. Ipse autem cum sua coniuge vixit annis LXXIIII et tenuit regnum Antiochiae et Tyri et Cyrenensium; et quietam atque felicem vitam vixit cum coniuge sua. Peractis annis, quot superius diximus, in pace atque senectute bona defuncti sunt.

Explicit liber Apollonii